

Brüssel, 9.4.2019
COM(2019) 175 final

KOMISJONI ARUANNE

**EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE,
REGIOONIDE KOMITEELE JA EUROOPA INVESTEERIMISPANGALE**

Energialiidu olukorda käsitlev neljas aruanne

I. SISSEJUHATUS

President Junckeri juhitava komisjoni energialiidu projekti¹ eesmärgiks seati turvalise, säästva, konkurentsivõimelise ja taskukohase energia tagamine ELi tarbijatele Euroopa energia- ja kliimapoliitika põhjaliku läbivaatamise teel. Samuti võttis komisjon endale kohustuse viia Euroopa Liit maailmas juhtpositsioonile taastuvenergia valdkonnas, seada esikohale energiatõhusus ning jätkata ülemaailmset võitlust kliimamuutuste vastu. Neli aastat hiljem on energialiidust saanud tegelikkus. Energialiit, mida toetavad kindlalt Euroopa Parlament, liikmesriigid ja sidusrühmad, on muutnud Euroopa vastupidavamaks ning see on Euroopa energia- ja kliimapoliitikat mitmel olulisel viisil põhjalikult moderniseerinud.

Esiteks on tänu energialiidule loodud ulatuslik ja õiguslikult siduv raamistik Pariisi kokkuleppe eesmärkide saavutamiseks ning samal ajal aitab see ajakohastada Euroopa majandust ja tööstust. Energialiit hõlmab juhtimisraamistikku, mis võimaldab liikmesriikidel ja Euroopa Komisjonil teha koostööd, et töötada välja poliitika ja meetmed, mis on vajalikud kliima- ja energiaeesmärkide saavutamiseks. Samuti on energialiit kindlalt osa ELi prioriteetide laiemast raamistikust. Energialiit aitab saavutada kestliku arengu eesmärgesid ning rakendada ringmajanduse ja õhukvaliteedi kavasid. See on tihedalt seotud kapitaliturgude liidu, digitaalse ühtse turu, Euroopa uue oskuste tegevuskava, Euroopa investeerimiskava ja julgeolekuliidu poliitikaga.

Teiseks on energialiidu puhul kasutatav terviklik lähenemisviis võimaldanud ELil seada 2030. aastaks selged ja kõrged eesmärgid taastuvenergia ja energiatõhususe valdkonnas. Ka on see võimaldanud ELil kehtestada ulatuslikud meetmed keskkonnahoidliku liikuvuse kohta, sealhulgas uute autode, kaubikute ja veoautode heidete kohta. Samuti on see loonud tugeva aluse selleks, et jõuda 2050. aastaks nüüdisaegse ja jõuka kliimaneutraalse majanduseni. Euroopa Komisjoni 2050. aasta visioonis² on esitatud tulevase kliima- ja energiapoliitika raamistik, mis aitab saavutada Euroopas kliimaneutraalsuse ning toob samas märkimisväärset kasu majandusele ja inimeste elukvaliteedile³.

Kolmandaks on energialiidus kombineeritud täielikult ajakohastatud õigusraamistik ja visioon poliitikast, mida on vaja ellu viia käesolevast ajast kuni 2050. aastani. See tagab vajaliku kindluse kvaliteetsete ja uuenduslike investeeringute jaoks, et ajakohastada ELi majandust ja luua kohalikke töökohti. ELis on praegu üle nelja miljoni nn rohelise töökohta ja energiasüsteemi ümberkujundamine pakub selgeid võimalusi neid juurde luua. Rohelisi töökohti luuakse juurde ELi investeeringutest, kasutades ühtekuuluvuspoliitika vahendeid, teadus- ja innovatsioonivahendeid, Junckeri kava ning Euroopa Komisjoni hiljutisi algatusi jätkusuutliku rahastamise valdkonnas. Energialiit toetab Euroopa tööstuse konkurentsivõimet, soodustades innovatsiooni, mis annab maailmaareenil nõ esmategutseja eelise. Energialiit edendab ka Euroopa väärtusahelate loomist olulistest ja uutes sektorites, nagu akude ja vesiniku valdkond.

¹ Vastupidava energialiidu ja tulevikku suunatud kliimamuutuste poliitika raamstrateegia (COM(2015) 080 final, 25. veebruar 2015).

² Puhas planeet kõigile. Euroopa pikaajaline strateegiline visioon, et jõuda jõuka, nüüdisaegse, konkurentsivõimelise ja kliimaneutraalse majanduseni (COM(2018) 773 final, 28. november 2018)

³ Vt lisaks „10 trends reshaping climate and energy“, Euroopa Poliitilise Strateegia Keskus, 3. detsember 2018. https://ec.europa.eu/epsc/sites/epsc/files/epsc_-_10_trends_transforming_climate_and_energy.pdf.

Neljandaks on energialiidus kesksel kohal energia siseturu süvendamine, mis on võtmetähtsusega, et varustada kõiki kodanikke turvalise, säästva, konkurentsivõimelise ja taskukohase energiaga. Investeeringud arukasse taristusse, sealhulgas piiriülestesse energiaühendustesse, ning võimalike häirete vältimise ja haldamise ühine korraldus on suurendanud energiavarustuskindlust ja parandanud ELi energiasüsteemi üldist vastupidavust välistele energiavarustuse häiretele. Samuti on nende investeeringute abil valmistatud ELi võrku ette muutuva energiasüsteemi jaoks. Samal ajal muudavad elektrituru korralduse hiljutised muudatused juurdepääsu kõnealusele turule konkurentsipõhisemaks, tagavad taastuvate energiaallikate kulutõhusa integreerimise ning toovad suuremat kasu tarbijatele, kes saavad turul pakkuda oma toodangut ja paindlikkust.

Viiendaks on Euroopa Komisjon õigusraamistiku kõrval loonud tugimeetmete raamistiku, et lahendada sotsiaal-, tööstus- ja muid küsimusi. Nende meetmetega soovitakse suurendada kodanike, ettevõtjate, linnade ja novaatorite mõjuvõimu, et nad saaksid energiasüsteemi ümberkujundamises aktiivselt osaleda. Euroopa Komisjoni algatatud uued lähenemisviisid on osutunud tõhusaks, eelkõige aidates luua Euroopa akutööstust, toetades üleminekujärgus söekaevanduspiirkondi ning andes linnadele vahendid ja motivatsiooni kliima- ja energiametmete laiendamiseks. Soodustav raamistik on hädavajalik, et mobiliseerida energiasüsteemi ümberkujundamise täielikuks ärakasutamiseks vajalikke investeeringuid ning tagada, et üleminek on õiglane ja sotsiaalselt vastuvõetav kõigile. Nende muutuste sotsiaalset mõju tuleb poliitilises protsessis arvesse võtta algusest peale, mitte alles tagantjärele.

Lisaks on energialiit võimaldanud ELil võtta ühtse seisukoha rahvusvahelisel areenil. EL on suutnud kliimavaldkonnas täita tõhusat juhtrolli, olles oluline osaline Pariisi kokkuleppes, tagades kokkuleppe jõustumise rekordiliselt lühikese aja jooksul ja rakendades kokkulepet 2018. aasta detsembris vastu võetud Katowice reeglistiku kaudu. Selles protsessis on ELi usaldusväärsuse aluseks konkreetne tegevus ja täieliku õigusaktide paketi vastuvõtmine, mida on vaja 2030. aastaks Pariisi kokkuleppe alusel võetud kohustuste täitmiseks. Kindlalt mitmepoolsust toetava ELi ühtsus ja otsusekindlus on olnud keskse tähtsusega, et säilitada rahvusvaheline usaldus kliimarežiimi vastu, mille juhtimises tekkis USA lahkumise järel pärast 2017. aastat vaakum. Euroopa on jätkanud tihedat rahvusvahelist koostööd kliima- ja energiapoliitika valdkonnas. Näiteks tehti 2017. aastal koostööd Hiinaga, et käivitada üleriigiline heitkogustega kauplemise süsteem.

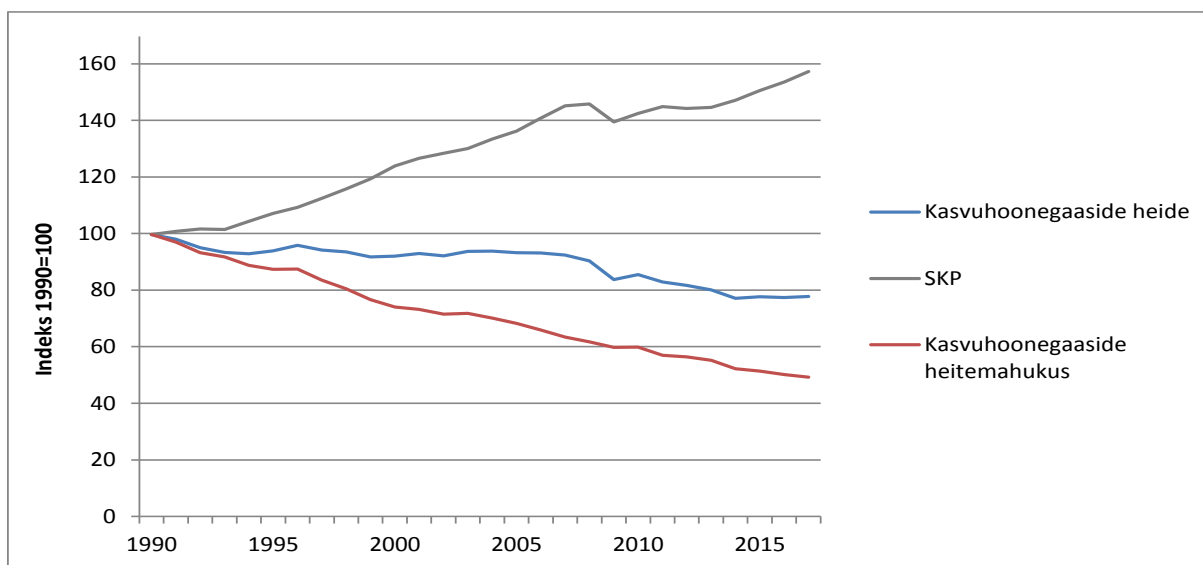
Tänu nüüdisaegsele kliima- ja energiapoliitika juhtimisraamistikule, mis on Euroopa tasandil kindlalt kehtestatud, töötavad liikmesriigid nüüd selle nimel, et oma riiklikku poliitikat integreerida ja ajakohastada. Energialiit tagab, et kõik liikmesriigid liiguvad edasi üheskoos, sest nad leppisid kokku, et koostavad 2019. aasta lõpuks oma riiklikud energia- ja kliimakavad. Nende kavade aluseks on riikides toimuvad avalikud konsultatsioonid ja Euroopa Komisjoni tagasiside esialgsete kavade kohta, mille kõik liikmesriigid on nüüdseks ametlikult esitanud. Ühise raamistikuga edendatakse vastastikust õppimist ja maksimeeritakse piirkondliku koostöö võimalusi. Samuti saab sellest alguse tegevuse käigus õppimise protsess, sest energialiidus on ette nähtud korrapärased nn kontrollpunktid, et poliitikat läbi vaadata ja ühiselt täiustada. Sellise järkjärgulise dialoogi korraldamine on 2019. aasta peamine ülesanne ja oluline element selle tagamisel, et üheskoos saavutatakse kõik energialiidu eelised.

Lisaks energia- ja kliimapoliitikale on energialiit seotud Euroopa majanduse struktuurilise moderniseerimisega. Sellega edendatakse energia- ja ressursikasutuse struktuurireformi kõigis peamistes sektorites: energeetika, millel on keskne roll, hooned, transport, tööstus, põllumajandus ja maakasutus üldisemalt. Energialiit on ka investimisstrateegia, millel on positiivne mõju majandusele ja tööhõivele ning milles võetakse arvesse selle mõju

haavatavatele piirkondadele ja inimestele. Kuna energialiidu keskmes on tõhusus ja ELi sisesed energiaallikad, tugevdab see ELi positsiooni ülemaailmsel turgudel.

II. SUUNDUMUSED JA POLIITIKATÄHELEPANEKUD

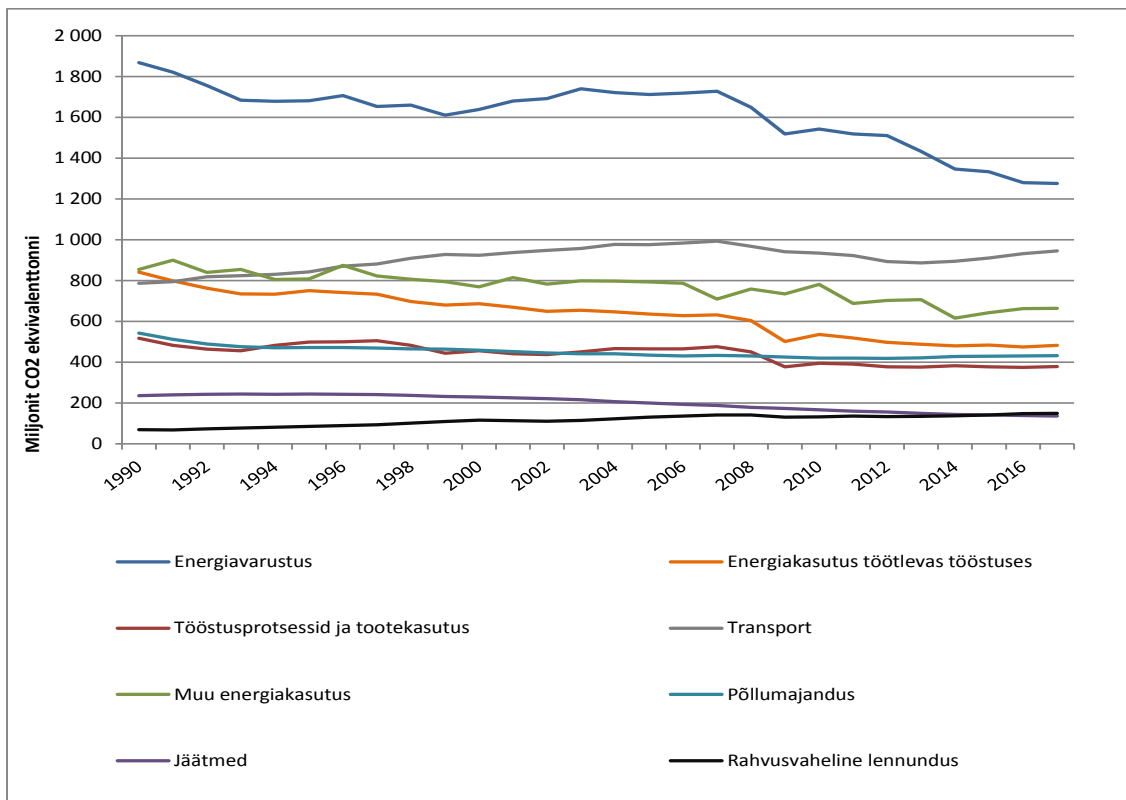
Kasvuhoonegaaside heide ja energiatarbimine seotakse üha enam lahti majanduskasvust. Nüüdisaegsele, vähese CO₂-heitega ja energiatõhusale majandusele üleminek edeneb hästi ning Euroopa liigub usaldusväärselt Pariisi kokkuleppe kohustuste täitmise suunas. EL liigub jõudsalt selles suunas, et saavutada 2020. aastaks seatud eesmärk vähendada kasvuhoonegaaside heitkoguseid (st vähendada heitkoguseid 2020. aastaks 20 % võrreldes 1990. aasta tasemega). Aastatel 1990–2017 kasvas ELi majandus 58 % ja samal ajal vähenes heide liikmesriikide esitatud esialgsete andmete kohaselt⁴ 22 % (joonis 1).

Joonis 1. ELi sisemajanduse koguprodukti (reaalväärtuses), ELi kasvuhoonegaaside heide ja ELi majanduse kasvuhoonegaaside heitemahukuse muutused

Alates 1990. aastast on heitkogused vähenenud kõikides majandussektorites, välja arvatud transport. Kõige märgatavamalt on vähenenud energiavarustusega seotud heide (joonis 2). Majanduskasv sõltub vähem energiatarbimisest (joonis 3). Nii energiatootlikkuse kui ka energiatarbimise kasvuhoonegaaside heitemahukuse näitajad on ELis pidevalt paranenud eelkõige tänu liikmesriikide energiatõhususmeetmetele.

⁴ Iga-aastased Euroopa Liidu kasvuhoonegaaside inventuuriandmed aastatel 1990–2016 (Euroopa Keskkonnaamet), ELi kasvuhoonegaaside ligikaudsed inventuuriandmed 2017 (Euroopa Keskkonnaamet), sisemajanduse koguprodukt Euroopa Komisjoni majandus- ja rahandusküsimuste peadirektoraadi iga-aastase makromajandusliku andmebaasi põhjal.

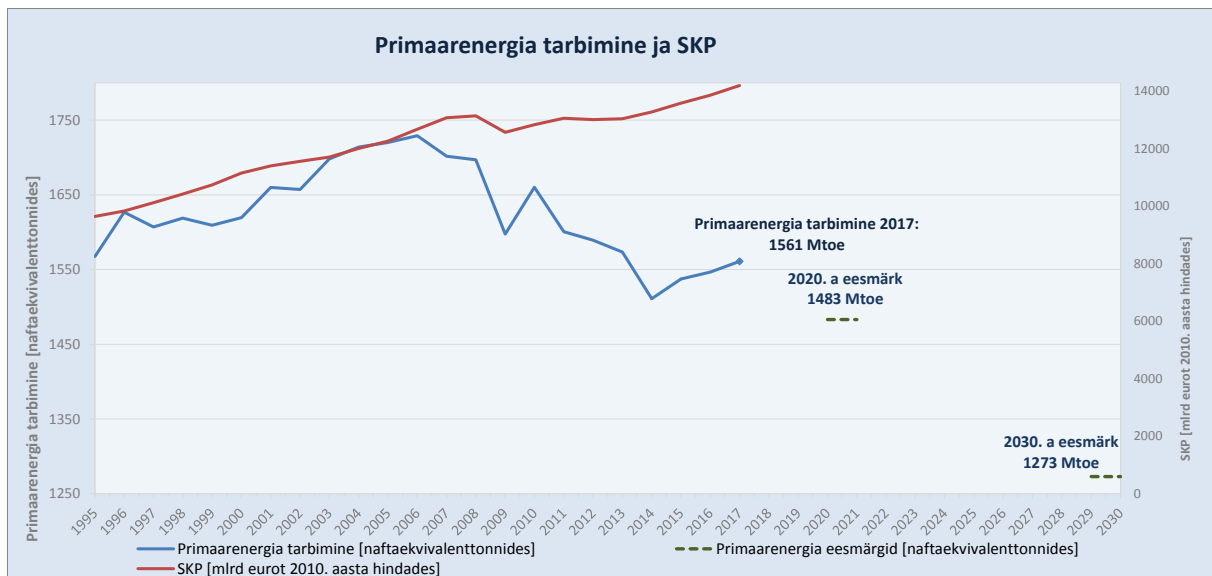

Joonis 2. ELi kasvuhoonegaaside heitkogused aastatel 1990–2016 sektorite kaupa

Sellele vaatamata on 2020. aastaks seatud energiatõhususe eesmärgi saavutamiseks vaja veelgi rohkem pingutada. Kõige värskem analüüs⁵ näitab, et pärast järkjärgulist vähenemist aastatel 2007–2014 on energiatarbimine hakanud viimastel aastatel kasvama ja on praegu veidi ülalpool eesmärkide lineaarses graafikus 2020. aastaks seatud eesmärgi. Selle põhjuseks on ilmutused, eelkõige külmemad aastad 2015 ja 2016, kuid ka suurenenud majandustegevus ja madalad naftahinnad. Tööstuse energiamahukus paranes aastatel 2005–2017 järjekindlalt lausa 22 % ja nimetatud sääst on osaliselt aidanud tasakaalustada kõnealust suuremat energiatarbimist. Kuid energiasääst ei ole olnud piisav kogutarbimise vähenemissuundumuse jätkumiseks. Kuigi 2020. aastaks seatud energiatõhususe eesmärk on veel saavutatav, võib energiatarbimise jätkuv kasv selle saavutamise ohtu seada. Seepärast on Euroopa Komisjon loonud koos liikmesriikidega tööühenda, et hoogustada jõupingutusi ja täielikult ära kasutada energiatõhususe võimalusi.

Transpordisektoris energiatarbimine ja heide aastatel 2007–2013 vähenesid, kuid on nüüd üldjoontes tagasi 2005. aasta tasemel. Tõhususpoliitika positiivse mõju (ja vähemal määral ühelt transpordiliigilt teisele ülemineku positiivse mõju) on üles kaalunud suurenenud transporditegevus ja veomahu vähenemine kasutamise maanteevedude puhul.

⁵ Vt komisjoni aruanne Euroopa Parlamendile ja nõukogule – Energiatõhususe direktiivi 2012/27/EL artikli 24 lõike 3 kohane 2018. aasta hinnang edusammudele, mida liikmesriigid on teinud 2020. aastaks seatud riiklike energiatõhususe eesmärkide saavutamisel ja energiatõhususe direktiivi rakendamisel (COM(2019) 224 final, 9. aprill 2019).

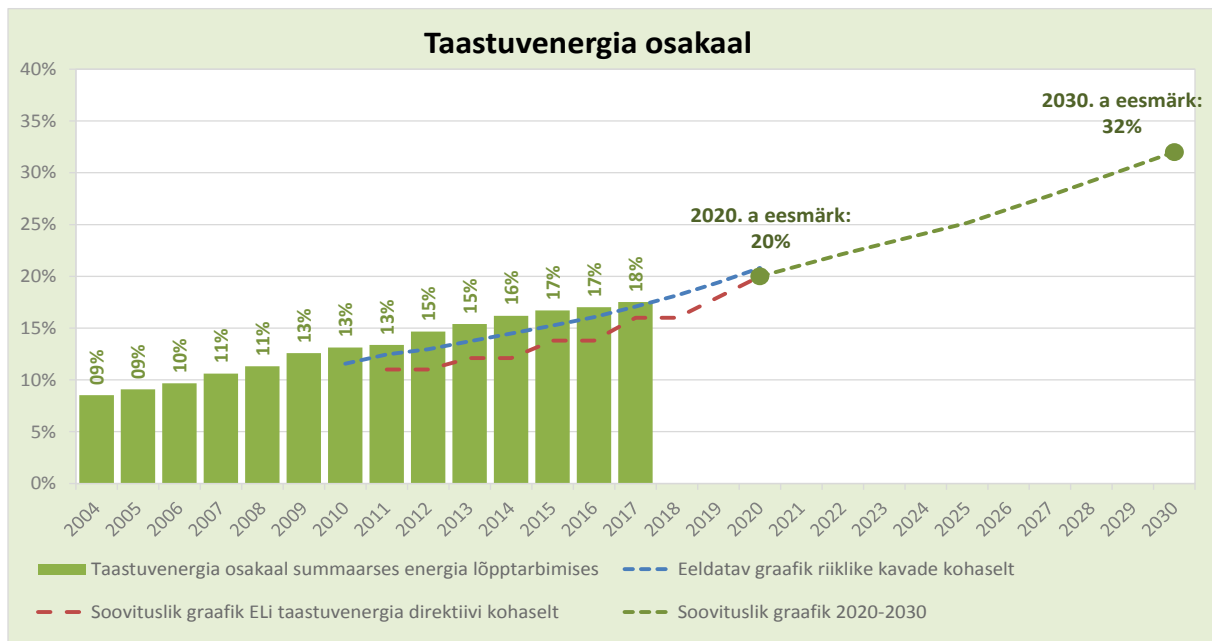
Joonis 3. Muutused ELi SKPs ja primaarenergia tarbimises

Taastuenergia sektoris on jätkunud tugev kasv, kuid taastuenergia kasutamine on olnud ebaühtlane. Alates 2014. aastast on taastuenergia osakaal ELi energiaallikate jaotuses märkimisväärselt suurenenud ja see ulatus 2017. aastal 17,5 %ni⁶. Investeeringud taastuenergiasse tulenevad üha enam turuotsustest ning liikmesriigid toetavad taastuenergiat järjest rohkem võistupakkumiste kaudu ja tagavad taastuenergiarajatiste kaasamise elektriturule, nagu on ette nähtud riigiabi eeskirjadega⁷. See on oluliselt vähendanud taastuenergia kasutuselevõtu kulusid⁸. Taastuenergia osakaal on sektorite lõikes siiski erinev – elektritootmises on see 30,8 %, kütte- ja jahutussektoris aga vaid 19,5 % ning transpordisektoris 7,6 %. Alates 2014. aastast on aeglustunud ka taastuenergia osakaalu kasvutempo. Kuigi EL liigub taastuenergia 2020. aasta eesmärkide täitmise suunas, tuleks rohkem pingutada, et tagada 2030. aastaks seatud eesmärkide saavutamine (joonis 4).

⁶ Vt komisjoni aruanne Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele, „Taastuenergia eduaruanne“ (COM(2019) 225 final, 9. aprill 2019).

⁷ Keskkonna- ja energiaalase riigiabi suunised aastateks 2014–2020 (ELT C 200, 28.6.2014, lk 1).

⁸ Näiteks Saksamaal kehtestati päikeseenergiajaamade jaoks haldustasandil 2015. aastal toetustase ligikaudu 9 eurosent/kWh. Võistupakkumised aitasid vähendada kulusid 2018. aastal tasemele alla 5 eurosendi/kWh.

Joonis 4. Taastuvenergia osakaal summaarses energia lõpptarbimises ELis võrreldes taastuvenergia direktiivi ja riiklike taastuvenergia tegevuskavade kohaste graafikutega⁹

2017. aastal oli taastuvenergia osakaal 11 liikmesriigis¹⁰ juba suurem kui nende 2020. aastaks seatud eesmärgid. Lisaks sellele vastas see osakaal 21 liikmesriigil¹¹ taastuvenergia direktiivi¹² kohasele keskmisele soovituslikule graafikule kaheaastase ajavahemiku 2017–2018 kohta või oli üle selle. Ülejäänud seitse liikmesriiki¹³ pidid rohkem pingutama, et püsida 2017.–2018. aasta keskmises graafikus 2020. aasta eesmärkide täitmiseks.

11 liikmesriigi¹⁴ puhul aga näib praegu kavandatav või rakendatav taastuvenergia edendamise poliitika olevat soovituslikus graafikus püsimiseks ebapiisav, kui võtta arvesse vaid riigisiseseid tarneid ilma koostöömehhanismideta¹⁵. Lisaks on 2020. aastaks seatud taastuvenergia eesmärkide saavutamine seitsme liikmesriigi¹⁶ puhul mõnevõrra ebakindel.

Et saavutada taastuvenergia 2020. aasta eesmärgid ja hoida neid tasemeid alates 2021. aastast lähtetasemenä, peaksid liikmesriigid jätkuvalt rohkem pingutama nii taastuvenergia kasutuselevõtu suurendamiseks kui ka energiatarbimise vähendamiseks. Lisaks peaksid kõik liikmesriigid kaaluma võimalust kasutada statistilisi ülekandeid, nagu on sätestatud

⁹ Riiklikud taastuvenergia tegevuskavad on liikmesriikide esitatud üksikasjalikud aruanded, milles kirjeldatakse nende taastuvenergia arendamise kohustusi ja algatusi kooskõlas taastuvenergia direktiivi 2009/28/EÜ artikliga 24.

¹⁰ Bulgaaria, Tšehhi, Taani, Eesti, Horvaatia, Itaalia, Leedu, Ungari, Rumeenia, Soome ja Rootsi.

¹¹ Bulgaaria, Tšehhi, Taani, Saksamaa, Eesti, Kreeka, Hispaania, Horvaatia, Itaalia, Küpros, Läti, Leedu, Ungari, Malta, Austria, Portugal, Rumeenia, Slovakkia, Soome, Rootsi ja Ühendkuningriik.

¹² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. aprilli 2009. aasta direktiiv 2009/28/EÜ taastuvatest energiaallikatest toodetud energia kasutamise edendamise kohta (ELT L 140, lk 16–62).

¹³ Belgia, Prantsusmaa, Iirimaa, Luksemburg, Madalmaad, Poola ja Sloveenia.

¹⁴ Belgia, Iirimaa, Kreeka, Prantsusmaa, Küpros, Luksemburg, Malta, Madalmaad, Poola, Portugal ja Ühendkuningriik.

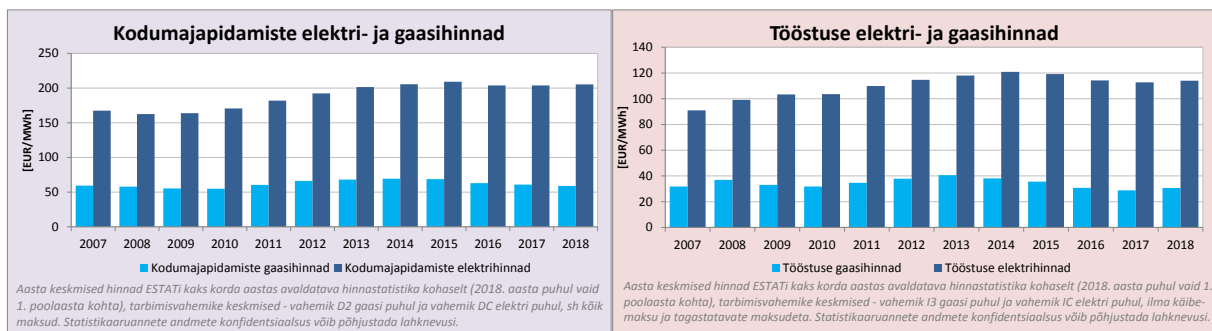
¹⁵ Vt aruanne liikmesriikide edusammude kohta 2020. aastaks seatud soovituslike taastuvenergia eesmärkide saavutamisel.

¹⁶ Austria, Saksamaa, Hispaania, Läti, Rumeenia, Sloveenia ja Slovakkia.

taastuenergia direktiivis,¹⁷ et tagada eesmärgi saavutamine puudujäägi korral või müüa oma tekkida võiv ülejääk teistesse liikmesriikidesse. Komisjon on valmis liikmesriike selles töös toetama.

Sellega seoses on ELis käimas mitmesugune tegevus. See toimub komisjoni loodud energiatõhususe töörühma kaudu, mitme liikmesriigi (sealhulgas Prantsusmaa, Madalmaad ja Portugal) väljakuulutatud uute taastuenergia oksjonite kaudu ning seeläbi, et kasutatakse laiemalt äriühingute elektriostulepinguid, mille raames Euroopa ettevõtjad ostsid 2018. aastal rekordilises koguses tuuleenergiat.

Suuri edusamme on tehtud Euroopa energiaturu paremaks lõimimiseks. Piiriülene energiaga kauplemine on nüüd tänu elektri- ja gaasituru direktiividele¹⁸ ning monopolivastaste eeskirjade jõustamisele¹⁹ vabam (kuigi veel mitte piisavalt vaba)²⁰. Monopolivastaste otsustega on eelkõige Kesk- ja Ida-Euroopa klientidele antud tõhus vahend, millega tagada, et neil oleks juurdepääs konkurentsivõimelisematele gaasihindadele. Elektri puhul tõi elektrienergia hulgimüügihindade tuntav 6,4 % langus aastatel 2010–2017 kodumajapidamiste ja tööstuse jaoks kaasa energiakulude vähenemise vastavalt 6 % ja 30 %. Võrgutasude ning maksude ja lõivude suurenemine aga tõi samal ajavahemikul ELis kaasa tarbijahindade keskmise kasvu 19,3 % leibkondade jaoks ja 8,7 % tööstustarbijate jaoks (vt joonis 5). Energiaga seotud maksud ja lõivud moodustavad kodumajapidamistele kehtivatest energia jaemüügihindadest kuni 40 %.

Joonis 5. Muutused energiahindades kodumajapidamiste ja tööstuse jaoks (allikas: Eurostat)

Õhukvaliteet on paranenud, kuid seda on vaja jätkuvalt parandada. Tänu ELi ja liikmesriikide ühistele jõupingutustele on õhusaasteainete, välja arvatud ammoniaagi heide ELis viimastel aastakümnetel vähenenud (joonis 6). Tänu sellele suundumusele on õhukvaliteet paranenud. Samuti on tänu sellele vähenenud tahkete osakeste ELi piirnorme ületavate õhukvaliteedipiirkondade arv ning õhusaastest põhjustatud enneaegsete surmade arv ligikaudu tasemele 400 000, nagu selgub kõige värskematest hinnangutest²¹. Õhusaasteainete

¹⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/28/EÜ, 23. aprill 2009, taastuvatest energiaallikatest toodetud energia kasutamise edendamise kohta ning direktiivide 2001/77/EÜ ja 2003/30/EÜ muutmise ja hilisema kehtetuks tunnistamise kohta (ELT L 140, 5.6.2009, lk 16–62).

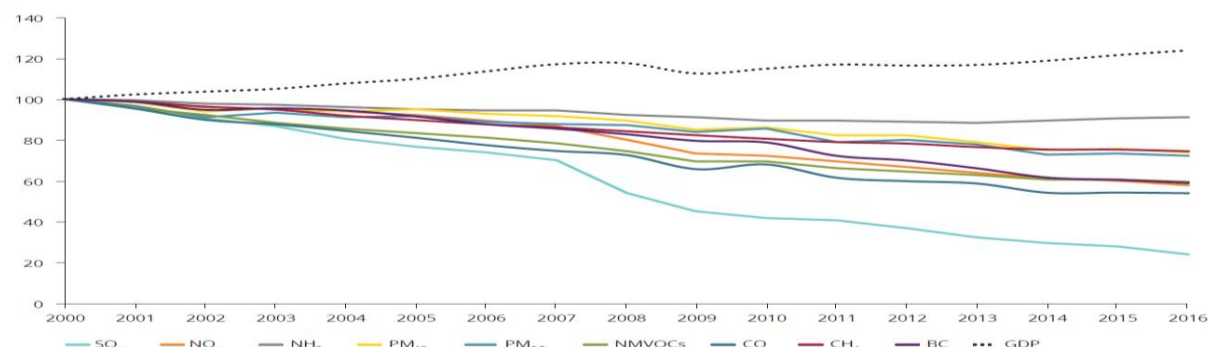
¹⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuli 2009. aasta direktiiv 2009/72/EÜ, mis käsitleb elektrienergia siseturu ühiseeskirju (ELT L 211, 14.8.2009, lk 55–93), ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuli 2009. aasta direktiiv 2009/73/EÜ, mis käsitleb maagaasi siseturu ühiseeskirju (ELT L 211, 14.8.2009, lk 94–136).

¹⁹ Komisjon on vastu võtnud mitu konkurentsiootsust, mis on aidanud kaasa energia piiranguteta liikumisele siseturul nii gaasi- kui ka elektriturudel, viimati järgmised otsused: [AT.39816 Gazprom commitment decision](#), [AT.40461 DE-DK Interconnectors commitment decision](#), [AT.39849 BEH Gas prohibition decision](#).

²⁰ Vt Energeetikasektorit Reguleerivate Asutuste Koostööameti (ACER) ja Euroopa energeetikasektorit reguleerivate asutuste nõukogu (CEER) aastaaruanne elektri ja gaasi siseturu järelevalve tulemuste kohta 2017. aastal, september 2018: https://acer.europa.eu/Official_documents/Publications/Pages/Publication.aspx.

²¹ Vt <https://www.eea.europa.eu/publications/air-quality-in-europe-2018>.

heide ELis peaks prognooside kohaselt jätkuvalt vähenema, kui liikmesriigid rakendavad meetmeid, et täita riiklike kohustusi vähendada saasteainete heitkoguseid 2020. ja 2030. aastaks²². Mitme energialiidu meetme rakendamine muudab heite vähendamise lihtsamaks ja vähem kulukaks. Nendeks meetmeteks on näiteks söe kasutamise vähendamine, energiatõhususe meetmed, nagu ebatõhusate kütteseadmete asendamine, ja säästvamate transpordivahendite arendamine²³.

Joonis 6. ELi õhusaasteainete heite muutused protsendina 2000. aasta tasemest²⁴

ELi heitkogustega kauplemise süsteem on tugevam. Turustabiilsusreservi käivitamine 2019. aasta jaanuaris ja 2020. aasta järgse heitkogustega kauplemise süsteemi reformi vastuvõtmine 2018. aasta alguses tõstsid märkimisväärselt CO₂-hinda (joonis 7). Turustabiilsusreserv on suunatud praegusele 1,65 miljardi kasvuhoonegaaside saastekvoodi ülejäägile ja sellega parandatakse süsteemi vastupanuvõimet suurtele tagasilöökidele tulevikus, kohandades enampakkumisel müüdavate saastekvootide pakkumist. Selgem CO₂-hinnasignaal suurendab juba praegu usaldust vähese CO₂-heittega tehnoloogia arendamise ja kasutuselevõtu vastu. Turuanalüütikute väitel säilitab turustabiilsusreserv järgmisel kümnendil oma mõju CO₂-turule, sest CO₂-hinnad jäävad samale tasemele või tõusevad. See on ühendatud konkreetsete meetmetega, mille abil välditakse kasvuhoonegaaside heite ülekandumist ja kaitstakse Euroopa tööstuse konkurentsivõimet.

²² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. detsembri 2016. aasta direktiiv (EL) 2016/2284, mis käsitleb teatavate õhusaasteainete riiklike heitkoguste vähendamist (ELT L 344, 17.12.2016, lk 1–31).

²³ Esimene puhta õhu poliitika aruanne (COM (2018) 446 final, 7. juuni 2018).

²⁴ Joonisel on esitatud suhtelised muutused aastate lõikes ning selles on võetud arvesse ELi liikmesriikide arvu muutumist aastate jooksul.

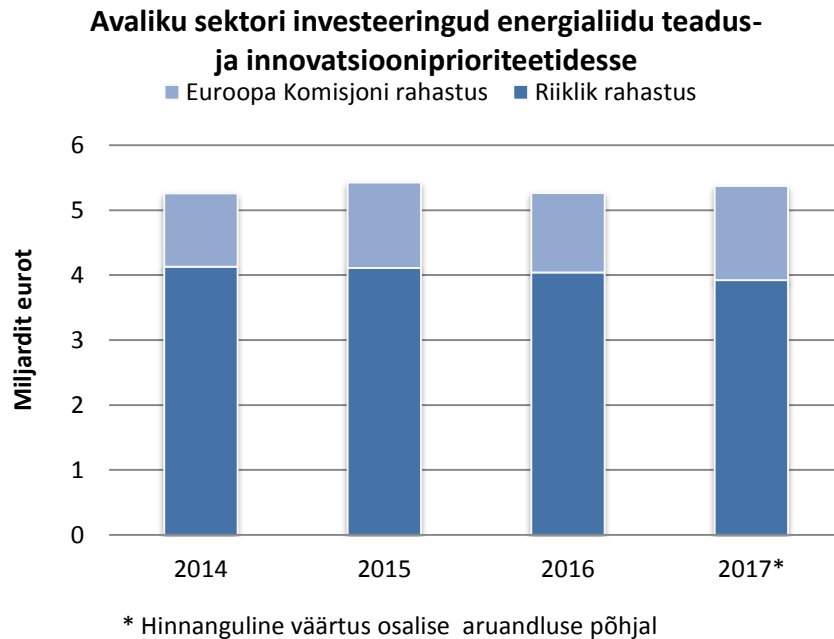

Joonis 7. CO₂-hinna muutumine Euroopa CO₂-turul aastatel 2005–2018 (allikas: ICE)

Aastatel 2014–2017 olid energialiidu teadusuuringute ja innovatsiooni prioriteetidega seotud avaliku sektori (riiklikud ja ELi) investeeringud suhteliselt stabiilsed. Avaliku sektori investeeringud nendesse prioriteetvaldkondadesse olid sel perioodil keskmiselt 5,3 miljardit eurot aastas (joonis 8)²⁵. Riikliku rahastusega keskmiselt 4,1 miljardit eurot aastas²⁶ on ELi teadusuuringute programmi „Horisont 2020“ ja ühtekuuluvuspoliitika vahendid viimase nelja aasta jooksul olnud teadusuuringute ja innovatsiooni investeeringute stabiilsuse säilitamisel väga olulised. Euroopa Komisjon liigub selles suunas, et investeerida 2020. aastal puhta energia alastes teadusuuringutesse ja innovatsiooni ligikaudu 2 miljardit eurot. Sellega täidab ta innovatsioonimissiooni raames võetud kohustuse kahekordistada alates 2015. aastast avaliku sektori teadus- ja innovatsiooniinvesteeringuid selles valdkonnas. Siiski on peamine selliste investeeringute tegija endiselt erasektor, kelle arvele langeb järjepidevalt üle 75 % ELi investeeringutest puhta energia alastes teadusuuringutesse ja innovatsiooni. Erasektori vastavad iga-aastased kulutused on kümne aasta jooksul kasvanud umbes 10 miljardilt eurolt rohkem kui 16 miljardi euroni. Riiklik rahastamine mängib ka edaspidi olulist rolli teadusuuringute korraldamisel ja erasektori investeeringute suunamisel prioriteetvaldkondadesse kooskõlas ELi pikaajalise strateegilise visiooniga, sealhulgas aruka spetsialiseerumise kaudu. See aitab ületada lõhe teadusuuringute ja kommertskasutuse vahel ning meelitada ligi uusi erainvesteeringuid tehnoloogiatega seotud riskide vähendamise kaudu. Jõulised meetmed ja prognoositavad hinnasignaalid on vajalikud tingimused puhta energia ökosüsteemis innovatsiooni edendamiseks ja puhta energia tehnoloogia alastes uuringutesse tehtavate investeeringute hoogustamiseks.

²⁵ Pasimeni, F.; Fiorini, A.; Georgakaki, A.; Marmier, A.; Jimenez Navarro, J.P.; Asensio Bermejo, J. M. (2018), SETIS, riikide teadusuuringute ja innovatsiooni tulemustabelid. Euroopa Komisjoni Teadusuuringute Ühiskeskus.

²⁶ *Idem.*

Joonis 8. Avaliku sektori investeeringud energialiidu teadus- ja investeerimisprioriteetidesse 2014–2017 (allikas: Teadusuuringute Ühiskeskus)

III. ULATUSLIK JA AJAKOHANE ÕIGUSRAAMISTIK

Euroopa Komisjoni praeguse koosseisu raames on EL võtnud edukalt vastu täiesti uue energia- ja kliimapoliitika õigusraamistiku²⁷. Euroopa Parlament ja nõukogu leppisid kokku, et vaadatakse läbi ELi kliimaalased õigusaktid, sealhulgas heitkogustega kauplemise süsteemi direktiiv²⁸ nii paiksete üksuste kui ka lennunduse osas, jõupingutuste jagamist käsitlev määrus²⁹ ning maakasutust, maakasutuse muutust ja metsandust käsitlev määrus³⁰. Samuti leppisid nad kokku paketi „Puhas energia kõikidele eurooplastele“³¹ kaheksa õigusakti ettepanekus ja kümnes liikuvusalases algatuses, mis järgnevad Euroopa vähese heitega liikuvuse strateegiale³².

Kõnealune ulatuslik õigusraamistik on ELi jaoks tugev alus kliima- ja energiapoliitika elluviimiseks aastani 2030 ja pärast seda. See raamistik võimaldab toime tulla tuleviku väljakutsetega, nagu digiüleminek, taastuvate energiaallikate integreerimine turule ja enam tarbijale suunatud energiapoliitika. Õigusaktides käsitletakse valdkondadevahelisi elemente, et edendada kliima- ja energiameetmeid, kuid vajaduse korral ka valdkondlike meetmete

²⁷ Samal ajal võttis komisjon koos käesoleva aruandega vastu teatise institutsioonilise raamistiku „Tulemuslikum ja demokraatlikum otsustusprotsess ELi energia- ja kliimapoliitikas“ kohta (COM(2019) 177 final, 9. aprill 2019).

²⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. märtsi 2018. aasta direktiiv (EL) 2018/410, millega muudetakse direktiivi 2003/87/EÜ eesmärgiga hoogustada heitkoguste kulutõhusat vähendamist ja süsinikdioksiidiheite vähendamist toetavaid investeeringuid (ELT L 76, 19.3.2018, lk 3–27).

²⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. mai 2018. aasta määrus (EL) 2018/842, milles käsitletakse liikmesriikide kohustust vähendada kasvuhoonegaaside heidet aastatel 2021–2030, millega panustatakse kliimameetmetesse, et täita Pariisi kokkuleppega võetud kohustused (ELT L 156, 19.6.2018, lk 26–42).

³⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. mai 2018. aasta määrus (EL) 2018/841, millega lisatakse maakasutusest, maakasutuse muutusest ja metsandusest tulenev kasvuhoonegaaside heide ja sellest tulenevate kasvuhoonegaaside sidumine 2030. aasta kliima- ja energiapoliitika raamistikku (ELT L 156, 19.6.2018, lk 1–25).

³¹ Teatis „Puhas energia kõikidele eurooplastele“ (COM(2016) 860 final, 30. november 2016).

³² Euroopa vähese heitega liikuvuse strateegia (COM(2016) 501 final, 20. juuli 2016).

konkreetsed sätteid. Samuti on EL saatnud jõulise sõnumi maailma teistele riikidele, et ta kavatseb jätkuvalt näidata eeskuju. Selleks astub EL konkreetsed ja ulatuslikke samme, et täita Pariisi kokkuleppega võetud kohustused ja kliimamuutustega kohanemise eesmärgid. ELi kokkulepitud raamistik sisaldab ka läbivaatamisklausleid ja sätteid, mis tagavad nende kohustuste täitmise. Raamistiku abil on Euroopa Liidul head võimalused jõuda 2050. aastaks kliimaneutraalse majanduseni.

Ajakohastatud õigusraamistikus on ette nähtud kvantitatiivsed eesmärgid ja selge liikumissuund aastani 2030, mis tagab kavandamise ja investeeringute jaoks stabiilse ja prognoositava keskkonna. Eelkõige on EL märkimisväärselt suurendanud oma püüdlusi, seades 2030. aastaks uued eesmärgid, nimelt vähendada ELis kasvuhoonegaaside heidet 1990. aasta tasemega võrreldes vähemalt 40 %, saavutada taastuvenergia osakaal vähemalt 32 %³³ ja suurendada energiatõhusust vähemalt 32,5 %³⁴. Energiavarustuskindluse suurendamiseks on seatud eesmärk, et igas liikmesriigis oleks 2030. aastaks kuni 15 % võrkudest hõlmatud võrkudevaheliste ühendustega. Samuti kehtestati 2030. aastaks siduvad eesmärgid, et vähendada autode CO₂-heidet 2021. aasta tasemega võrreldes 37,5 %³⁵, kaubikute CO₂-heidet 2021. aasta tasemega võrreldes 31 %³⁶ ja veoautode heidet 2019. aasta tasemega võrreldes 30 %.

2030. AASTA KLIIMA- JA ENERGIARAAMISTIK — KOKKULEPITUD EESMÄRGID

	KASVUHOONE- GAASIDE HEIDE	TAASTUV- ENERGIA	ENERGIA- TÕHUSUS	VÕRKUDE- VAHELISED ÜHENDUSED	KLIIMA ELI RAHASTATA- VATES PROGRAMMIDES	CO ₂ -HEIDE, MIDA PÕHJUS- TAVAD:
2020	-20%	20%	20%	10%	2014-2020 20%	
2030	≤ -40%	≤ 32%	≤ 32.5%	15%	2021-2027 25%	AUTOD -37.5% Kaubikud -31% Veoautod -30%

Läbivaatamisklausel 2030. aasta
eesmärkide kohta

EL on tugevdanud energiajulgeolekut. Vastu on võetud uued gaasivarustuskindlust ja ohuvalmidust elektrisektoris käsitlevad eeskirjad,³⁷ et korraldada piiriülest piirkondlikku operatiivkoostööd, et hoida ära ja ohjata gaasitarnekatkestuste, elektripuuduse või elektrikatkestustega seotud riske.

Märkimisväärsed edusamme on tehtud ka elektrituru korralduse parandamisel. Nüüd on olemas terviklikumad elektrituru korralduse eeskirjad³⁸. Need eeskirjad parandavad elektrituru tõhusust hindade suurema ühtlustamise ja piiriülese vahetuse kaudu. Samuti on

³³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2018. aasta direktiiv (EL) 2018/2001 taastuvatest energiaallikatest toodetud energia kasutamise edendamise kohta (ELT L 328, 21.12.2018, lk 82–209).

³⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2018. aasta direktiiv (EL) 2018/2002, milles käsitletakse energiatõhusust (ELT L 328, 21.12.2018, lk 210–230).

³⁵ ELi õigusaktides on juba sätestatud, et 2021. aastaks on kõigi uute autode keskmine heide alates 2020. aastast järk-järgult 95 CO₂ grammi kilomeetri kohta.

³⁶ ELi õigusaktides on kaubikutele 2020. aastaks juba sätestatud sihttase 147 CO₂ grammi kilomeetri kohta.

³⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2017. aasta määrus (EL) 2017/1938, mis käsitleb gaasivarustuskindluse tagamise meetmeid ja millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 994/2010 (ELT L 280, 28.10.2017, lk 1–56), ning ettepanek Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse kohta, mis käsitleb ohuvalmidust elektrisektoris ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2005/89/EÜ (COM(2016) 862 final – 2016/0377 (COD)).

³⁸ Vt <https://ec.europa.eu/energy/en/topics/markets-and-consumers>.

neis sätestatud reservvõimsuse mehhanismide ühtne raamistik, mis tagab, et need on kooskõlas nii siseturu kui ka ELi CO₂-heite vähendamise eesmärkidega. Tehtud on põhjalik riigiabi sektori uuring reservvõimsuse mehhanismide kohta³⁹ ning riigiabi kontrolli ja monopolivastaste eeskirjadega⁴⁰ tagatakse, et ELi ulatuslikud energia- ja kliimaeesmärgid saavutatakse võimalikult väikeste kuludega ning ilma põhjendamatute konkurentsimoonutusteta. Kokkuvõttes võimaldavad Euroopa Komisjoni jõupingutused elektril liikuda vabamalt sinna, kus seda kõige enam vajatakse, ning hõlbustada taastuvenergia, tarbimiskaja ja gaasihoidlate turule lõimimist võimalikult väikeste kuludega. Samuti aitavad need jõupingutused kaasa kogu sektori digitaliseerimisele ja soodustavad tarbijate mõjuvõimu suurendamist.

Edusamme on tehtud ka gaasiturul, eelkõige tänu kokkuleppele gaasidirektiivi⁴¹ läbivaatamise kohta, mille kohaselt peavad Euroopa gaasi siseturule sisenevad või sealt väljuvad gaasijuhtmed nüüd vastama ELi eeskirjadele. Lisaks sellele saab Euroopa Komisjon nüüd tagada, et liikmesriikide lepingud ELi-väliste riikidega on enne nende sõlmimist ELi õigusega⁴² kooskõlas. Need saavutused aitavad muuta ühtse turu investorite jaoks prognoositavamaks.

Samuti on ajakohastatud konkreetsete sektorite õigusraamistikku. Seda tehti eesmärgiga muuta hooned „nutikamaks“ ja energiatõhusamaks⁴³, kehtestada piirangud autode, kaubikute⁴⁴ ja veoautode⁴⁵ CO₂-heitele, ajakohastada maakasutuse, maakasutuse muutuse ja metsanduse eeskirju⁴⁶ ning energiamõjuga toodete ökodisaini käsitlevaid eeskirju⁴⁷. Sellega tagatakse, et kõik sektorid panustavad energia- ja kliimaalasesse üleminekusse, võttes arvesse nende spetsiifilisi vajadusi.

Uus juhtimisraamistik aitab energialiitu kujundada ja edasi arendada⁴⁸. Liikmesriikide lõimitud riiklikud energia- ja kliimakavadega on ette nähtud riikide panused ELi ühiste

³⁹ Tegemist on esimese sellelaadse riigiabi eeskirjade raames tehtud uuringuga, mis viidi lõpule 2016. aasta novembris. Vt http://ec.europa.eu/competition/sectors/energy/state_aid_to_secure_electricity_supply_en.html.

⁴⁰ Komisjon on 2014. aasta riigiabi suuniste alusel nüüdseks vastu võtnud 19 riigiabi käsitlevat otsust 13 eri reservvõimsuse mehhanismi kohta, millega tagatakse välismaise võimsuse osalus ja tehnoloogianeutraalne konkurentsipõhine jaotusprotsess. Komisjoni praktika selles valdkonnas on kättesaadav siin: http://ec.europa.eu/competition/sectors/energy/state_aid_to_secure_electricity_supply_en.html.

Komisjon võttis 2018. aasta lõpus vastu ka Saksamaa-Taani võrkudevaheliste ühenduste konkurentsieeskirjade rikkumist käsitleva otsuse, mille kohaselt peab Saksamaa võrguoperaator TenneT võimaldama elektri importi Taanist Saksamaale ning tagama igal juhul 75 % Taani-Saksamaa elektrivõrkude vaheliste ühenduste kauplemissuutavust.

⁴¹ Vt <https://ec.europa.eu/energy/en/topics/markets-and-consumers/market-legislation>.

⁴² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. aprilli 2017. aasta otsus (EL) 2017/684, millega luuakse liikmesriikide ja kolmandate riikide valitsuste vahelisi energiakokkuleppeid ja mittesiduvaid leppeid käsitlev teabevahetusmehhanism (ELT L 99, 12.4.2017, lk 1–9).

⁴³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. mai 2018. aasta direktiiv (EL) 2018/844 hoonete energiatõhususe kohta (ELT L 156, 19.6.2018, lk 75–91).

⁴⁴ Vt https://ec.europa.eu/clima/policies/transport/vehicles/proposal_en#tab-0-1.

⁴⁵ Vt https://ec.europa.eu/clima/policies/transport/vehicles/heavy_en.

⁴⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. mai 2018. aasta määrus (EL) 2018/841, millega lisatakse maakasutusest, maakasutuse muutusest ja metsandusest tulenev kasvuhoonegaaside heide ja sellest tulenevate kasvuhoonegaaside sidumine 2030. aasta kliima- ja energiapolitiika raamistikku (ELT L 156, 19.6.2018, lk 1–25).

⁴⁷ Ökodisaini tööplaani (2016–2019) rakendamise raames võetakse 2019. aasta esimeses pooles vastu ökodisaini ja energiamärgistuse läbivaadatud meetmed.

⁴⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2018. aasta määrus (EL) 2018/1999, milles käsitletakse energialiidu ja kliimameetmete juhtimist (ELT L 328, 21.12.2018, lk 1–77). Uue määrusega nõutakse liikmesriikidelt ka pikaajaliste strateegiate väljatöötamist ning sellega integreeritakse ja optimeeritakse energia- ja kliimaaruandlus.

eesmärkide saavutamisse (ning nende panuste andmiseks vajalikud meetmed) kümneks aastaks. Liikmesriigid koostavad oma kavad pidevas ja järkjärgulises dialoogis Euroopa Komisjoniga. Nad tagavad ka üldsuse osalemise ja konsulteerivad piirkondliku koostöö vaimus teiste liikmesriikidega. See suurendab liikmesriikide koostöövõimalusi ja tagab sidusrühmadele suurema õiguskindluse. Riiklike energia- ja kliimakavade abil on lihtsam teha kindlaks tulevaste investeeringute jaoks huvipakkuvad valdkonnad ning majandusarengu, töökohtade loomise ja sotsiaalse ühtekuuluvuse võimalused.

Kõik liikmesriigid on nüüdseks esitanud oma esimese riikliku energia- ja kliimakava projekti (ajavahemiku 2021–2030 kohta). Euroopa Komisjon hindab neid kavade projekte, et anda liikmesriikidele 2019. aasta juuniks võimalikud soovitusel, aidata liikmesriikidel oma kavasid täiustada ning tagada, et kogu EL ühiselt suudab oma kohustusi täita. Hindamise üks võtmeküsimus on see, kas liikmesriikide panus taastuvenergia ja energiatõhususe eesmärkide saavutamisse on piisav, et saavutada ELi kui terviku ühine eesmärk. Sellele protsessile tuginedes jätkavad liikmesriigid 2019. aasta teises pooles oma riiklike energia- ja kliimakavade edasiarendamist ning võtavad need seejärel vastu.

Tekstikast. ELi pikaajaline strateegia, et jõuda 2050. aastaks jõuka, nüüdisaegse, konkurentsivõimelise ja kliimaneutraalse majanduseni

2018. aasta novembris avaldas Euroopa Komisjon strateegilise pikaajalise visiooni,⁴⁹ kuidas jõuda 2050. aastaks jõuka, nüüdisaegse, konkurentsivõimelise ja kliimaneutraalse majanduseni. Kõnealune dokument (mis koostati Euroopa Ülemkogu⁵⁰ ja Euroopa Parlamendi⁵¹ taotlusel ning mille koostamist nõuti kokkulepitud juhtimisraamistiku⁵² osana) oli komisjoni panus ELi vähese kasvuhoonegaaside heitega arengu pikaajalisse strateegiasse, mis tuleks vastavalt Pariisi kokkuleppele vastu võtta ja esitada 2020. aastaks ÜRO kliimamuutuste raamkonventsioonile. Samal ajal peab iga liikmesriik koostama oma pikaajalise riikliku strateegia.

Euroopa Komisjoni esitatud visioon ei sisalda üksnes eesmärki hoida temperatuuri ülemaailmne tõus tunduvalt allpool 2 °C võrreldes tööstusajastu eelse tasemega, vaid ka püüet hoida see tõus 1,5 °C piires seeläbi, et 2050. aastaks saavutatakse kasvuhoonegaaside nullheide.

Strateegiast nähtub, kuidas Euroopa saab olla kliimaneutraalsuseni jõudmisel teenäitajaks, investeerides realistlikesse tehnoloogialahendustesse, suurendades kodanike mõjuvõimu ja kooskõlastades tegevust sellistes olulistest valdkondades nagu tööstuspoliitika, rahastamine ja teadusuuringud, tagades samal ajal sotsiaalse õigluse, et saavutada õiglane üleminek, jätmata kõrvale ühtki piirkonda ega ühtki elanikkonnarühma.

Euroopa Komisjoni strateegia näitab, et majanduse sel viisil ümberkujundamine on võimalik ja kasulik. See on investering ELi majanduse ajakohastamisse, et tulla paremini toime

⁴⁹ Puhas planeet kõigile. Euroopa pikaajaline strateegiline visioon, et jõuda jõuka, nüüdisaegse, konkurentsivõimelise ja kliimaneutraalse majanduseni (COM(2018) 773 final, 28. november 2018).

⁵⁰ Euroopa Ülemkogu 22. märtsi 2018. aasta järeldused.

⁵¹ Euroopa Parlamendi 4. oktoobri 2017. aasta resolutsioon Saksamaal Bonnisis toimuva 2017. aasta ÜRO kliimamuutuste konverentsi (COP23) kohta.

⁵² 11. detsembri 2018. aasta määruse (EL) 2018/1999 (milles käsitletakse energialiidu ja kliimameetmete juhtimist) artikkel 15.

eesseisvate probleemidega. Kõnealuse ülemineku saavutamiseks peab EL tegema edusamme seitsme strateegilise põhikomponendi osas⁵³. Need põhikomponendid tuginevad energialiidu viiele mõõtmele. Samuti on need ELi kliima- ja energiapoliitika suunanäitajad, et saavutada Pariisi kokkuleppes seatud temperatuurieesmärgid.

IV. ENERGIASÜSTEEMI ÜMBERKUJUNDAMISE TUGIRAAMISTIK

Viimase viie aasta jooksul on Euroopa Komisjon lisaks õigussüsteemi tugevdamisele loonud energiasüsteemi ja kliimamuutuste valdkonnas toimuvat üleminekut toetavate meetmete raamistiku. Selle raamistikuga soovitakse luua tingimused, mis võimaldavad liikmesriikidel ja kõigil sidusrühmadel saavutada ELi eesmärgid.

1. Tulevikukindel taristu, mis tagab ELi varustuskindluse ja lubab üle minna keskkonnasäästlikule majandusele

Euroopal on üks maailma kõige laiaulatuslikumaid ning töökindlaimaid elektri- ja gaasivõrke. Euroopa Komisjoni peamine eesmärk on olnud võrgu tugevdamine vastavalt vajadusele, et lahendada viimased varustuskindluse probleemid, ühendada energiasaared ja võtta käsile kitsaskohad, mis tulenevad üleminekust vähese CO₂-heitega majandusele.

Energialiidu peamine prioriteet on olnud ülejäänud võrguga ühendamata piirkondade energiasüsteemide eraldatuse lõpetamine. Balti riikides on sel alal saavutatud märkimisväärset edu. Need riigid, mis moodustasid varem ühe ELi energiasaarest, on nüüd ülejäänud ELiga hästi ühendatud, nii et võrkudevaheliste ühendustega on hõlmatud 23,7 % elektrivõrgust. Selleni on jõutud tänu Rootsi, Soome ja Poolaga loodud uutele võrkudevaheliste ühendustele. Nüüd keskendutakse Balti riikide energiasüsteemi sünkroniseerimisele Euroopa mandriosa võrguga hiljemalt 2025. aastaks⁵⁴. INELFE⁵⁵ projekti ning Biskaia lahe alt kulgeva elektriliini rajamise toetamisega edendab Euroopa Komisjon samuti Pürenee poolsaare paremat ühendamist. Nende jõupingutuste tulemusena kahekordistatakse 2025. aastaks Prantsusmaa ja Hispaania võrkudevaheliste ühenduste võimsust, millega aidatakse Hispaanias saavutada 10 %line võrkudevaheliste ühenduste osakaal ja soodustatakse kogu Pürenee poolsaare järkjärgulist elektrienergia siseturuga lõimimist. Euroopa Komisjon toetab ka edasisi püüdlusi Pürenee poolsaare ja ülejäänud Euroopa gaasituru lõimimiseks. Neid püüdlusi, mis näitavad Euroopa solidaarsusest ja piirkondlikust ühtekuuluvusest tõusvat kasu, on arutatud Prantsusmaa, Portugali ja Hispaania korrapärastel tippkohtumistel Euroopa Komisjoniga⁵⁶.

Konkreetsed tulemusi annavad ka Euroopa Komisjoni meetmed gaasitarnete mitmekesistamiseks. Kõnealuste jõupingutustega lõpetatakse teatavate liikmesriikide sõltuvus ühest tarnijast, suurendatakse liikmesriikide energiasüsteemide talitluskindlust, edendatakse konkurentsi ja langetatakse hindu. See tähendab, et kõigil liikmesriikidel peale ühe on juurdepääs kahele teineteisest sõltumatule gaasiallikale ning kui kõik käimasolevad projektid viiakse ellu plaanipäraselt, siis saavad kõik liikmesriigid peale Malta ja Küprose 2022. aastaks juurdepääsu kolmele gaasiallikale ning 23 liikmesriiki saavad juurdepääsu üleilmsele veeldatud maagaasi turule. Jätkuvad mitmekesistamisega seotud

⁵³ Energiatõhusus; taastuvate energiaallikate kasutamine ja suurem elektrifitseerimine; keskkonnasäästlik, ohutu ja ühendatud liikuvus; konkurentsivõimeline tööstus ja ringmajandus; taristu ja ühendused; biomajandus ja looduslikud CO₂ sidujad ning ülejäänud heite vähendamine süsinikdioksiidi kogumise ja säilitamise abil.

⁵⁴ Poliitiline tegevuskava, mis käsitleb Balti riikide elektrivõrkude sünkroniseerimist Euroopa mandriosa võrguga Poola kaudu, 8. juuni 2018.

⁵⁵ „Interconexión Eléctrica Francia-España“.

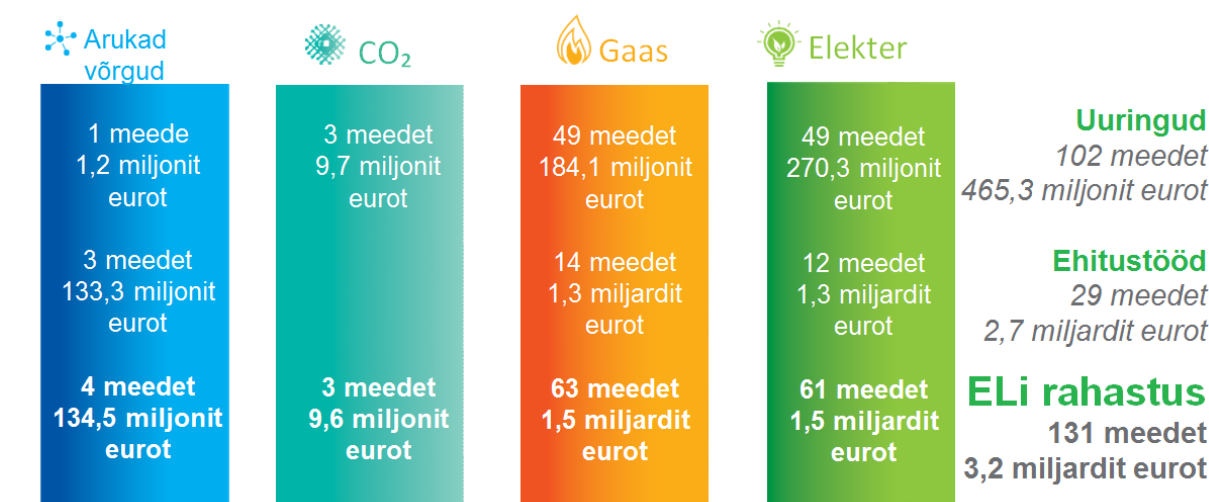
⁵⁶ http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-4621_en.htm.

algatused, mis põhinevad veeldatud maagaasil ja lõunapoolsel gaasikoridoril, on eriti olulised Läänemere piirkonna idaosa ning Kagu-Euroopa keskosa jaoks. Need piirkonnad on varem olnud sõltuvad ühest gaasitarnijast. Kui oluliste projektide elluviimine jätkub senise entusiasmiga ja ei viibi, siis peaks Euroopas loodama 2020. aastaks või peagi pärast seda gaasivõrk, mis on heade ühendustega ja kriisidele täielikult vastupidav.

Euroopa Komisjon on samuti toetanud projekte, mille eesmärk on täiustada ELi elektrivõrku ja võimaldada toodetava taastuvenergia suuremat kasutuselevõttu. Edusammudest hoolimata on vaja elektrivõrkudesse teha tunduvalt mastaapsemaid investeeringuid (nii põhivõrkudesse kui ka jaotusvõrkudesse). Elektri põhivõrkudesse on ajavahemikus 2021–2030 vaja teha investeeringuid hinnanguliselt üle 150 miljardi euro ulatuses⁵⁷. Need uued investeeringud tuleks siduda võrkude edasise digiülemineku ja arukamaks muutmise ning uute elektrisalvestite kasutuselevõttuga.

ELi üleeuroopaliste energiavõrkude (TEN-E) poliitika on oluliselt aidanud ajakohastada ELi taristut. TEN-E poliitikaga on edendatud sihipärast lähenemisviisi, mille abil on tehtud kindlaks ja rakendatud ühishuviprojekte, mis on hädavajalikud hästi ühendatud võrkude rajamiseks kogu Euroopas. Seni on ellu viidud rohkem kui 30 ühishuviprojekti ja 2022. aastaks peaks olema käivitatud ligikaudu 75 ühishuviprojekti. Ühishuviprojektide rakendamist on aidanud kiirendada nelja kõrgetasemelise piirkondliku rühma⁵⁸ loomine Euroopa Komisjoni juhtimisel. EL on eraldanud ühishuviprojektidele ka rahalist toetust, millega on võimendatud erasektori investeeringuid. Alates 2014. aastast on 91 ühishuviprojekti toetatud 3,2 miljardi euroga Euroopa ühendamise rahastu programmi kaudu ning 1,3 miljardi euroga Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondist. Selle tulemusena on kaasatud kokku ligikaudu 50 miljardi euro ulatuses investeeringuid. Lisaks on ELi ühtekuuluvuspoliitika kaudu toetatud 2,8 miljardi euroga maagaasi- ja elektritaristuprojekte, mis valiti välja 2018. aasta lõpuks.

Rahastamistase sektorite kaupa Euroopa ühendamise rahastu raames

Tugevamate ja omavahel paremini ühendatud võrkude arendamine liikmesriikides on võimaldanud tulemuslikumalt kohaldada energia siseturu eeskirju. Selle tulemuseks on konkurentsivõime ja varustuskindluse suurenemine ning kulude vähenemine. Praeguseks on

⁵⁷ „Investment needs in trans-European energy infrastructure up to 2030 and beyond“ (Üleeuroopaliste energiataristute investeeringuvajadus 2030. aastani ja pärast seda), Ecofys, juuli 2017.

⁵⁸ Energiataristu valdkonna neli kõrgetasemelist tööühikut on Kesk- ja Kagu-Euroopa energiaühendusi käsitlev tööühik, Põhjamere piirkonna energeetikakoostöö tööühik, Edela-Euroopa tööühik ja Läänemere energiaturu ühendamise tegevuskava tööühik.

oma järgmise päeva elektriturud liitnud 26 riiki, kus tarbitakse üle 90 % Euroopa elektrienergiast ja kus elab üle 400 miljoni inimese. Viimase seitsme aasta jooksul on Euroopa tarbijad ainuüksi järgmise päeva turgude liitmisest kasu saanud ligikaudu miljard eurot aastas⁵⁹. Samuti on märkimisväärset kasu toonud päevasiseste turgude lõimimine ja piiriüleste turgude tasakaalustamine, mille abil on kokku hoitud mitu miljardit eurot aastas. Turgude liitmine on viimastel aastatel aidanud kaasa ka hindade ühtlustumisele eri piirkondades (nt on Läänemere piirkonna riikides ning Kesk- ja Lääne-Euroopa riikides hinnad ühtlustunud vastavalt 80 % ja 41 %). Lisaks on Euroopa Komisjon toetanud piirkondlike koostöökeskuste asutamist, et aidata kaasa piiriüleste võimsusvoogude ja muutuvate võimsusvoogude lõimimisele kogu Euroopa energiasüsteemis. Energiataristu digiüleminek nõuab suurema tähelepanu osutamist küberturvalisusele ja elutähtsa taristu kaitsmisele.

On tehtud investeeringuid sektorite lõimimise edendamiseks. Senisest enam on vaja teha elektritootmissektori ühendamiseks lõpptarbijassektoriga. See on vajalik, et lõimida energiasüsteemiga muutlikku taastuvenergiat, mille osakaal üha suureneb, kütet ja jahutust ning elektrisõidukeid. Alates 2016. aasta lõpust on Euroopa ühendamise rahastust eraldatud peaaegu 400 miljonit eurot enam kui 50 projektile, mille eesmärk on alternatiivkütuste kasutuselevõtt; kokku on investeeringutena kaasatud üle kolme miljardi euro. 2019. aastal plaanitakse Euroopa ühendamise rahastu segarahastamisvahenditest eraldada veel 350 miljonit eurot. See on oluline valdkond, millele tuleb tulevikus tähelepanu pöörata. Tulevikus varieerub ELis piirkonniti nõudlus elektrisõidukite järele sõltuvalt mitmesugustest teguritest, sealhulgas alternatiivkütuste taristu arengust. Lisaks on ELi ühtekuuluvuspoliitika jätkuvalt keskkonnahoidlike transpordilahenduste kasutuselevõtu ELi poolse kaasrahastamise oluline allikas, mille kaudu plaanitakse näiteks säästvat linnalist liikumiskeskonda toetada ligikaudu 12 miljardi euroga.

2. Viiside leidmine ülemineku sotsiaalse õigluse tagamiseks

Energiasüsteemi ja kliimamuutuste valdkonnas toimuv üleminek toob juba praegu majandusele kasu ja soodustab töökohtade loomist ning sellel võib tulevikus olla veelgi suurem soodne mõju. Aastatel 2000–2014 kasvas tööhõive majanduse keskkonnasektorites märkimisväärselt kiiremini (+ 49 %) kui kõigis majandussektorites kokku (+ 6 %)⁶⁰. Praegu on ELis neli miljonit keskkonnahoidlikku töökohta. Töökohtadest ligikaudu 1,4 miljonit on seotud energeetikasektori taastuvenergia valdkonnaga⁶¹ ning 900 000 on seotud energiatõhususe meetmetega⁶². Eeldatavasti kaasneb edasiste energia- ja kliimameetmetega nende näitajate kasv, sest Euroopas tehtavad investeeringud aitavad asendada fossiilkütuste importi, Euroopa tööstusharude konkurentsivõime suureneb tänu teerajaja eelisele ning kliimamuutustega kohanemine kaitseb töökohti ja töövõimalusi.

Kuigi üleminek toob kasu enamikule inimestest ja piirkondadest, kaasnevad sellega teatavatel juhtudel ka sotsiaalsed probleemid. Näiteks võivad regulatiiv- või fiskaalmeetmed avaldada soovimatut pärssivat mõju, millega kaasneb kütteostuvõimetuse kasv. Samuti võib üleminekust tulenev kasu ebaühtlaselt jaotuda. Enamikule sektoritest,

⁵⁹ Vt Energeetikasektori Reguleerivate Asutuste Koostööamet (ACER) ja Euroopa energeetikasektori reguleerivate asutuste nõukogu (CEER) aastaaruanne elektri- ja gaasiturude järelevalve tulemuste kohta 2017. aastal, september 2018: https://acer.europa.eu/Official_documents/Publications/Pages/Publication.aspx.

⁶⁰ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/EDN-20170529-1?inheritRedirect=true>

⁶¹ <https://irena.org/>

https://media/Files/IRENA/Agency/Publication/2018/May/IRENA_RE_Jobs_Annual_Review_2018.pdf.

⁶² https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/CE_EE_Jobs_main%2018Nov2015.pdf.

piirkondadest ja elanikkonnarühmadest avaldab üleminek märkimisväärset positiivset mõju, kuid on ka neid, kellele tuleb ümberkohanemisega toimetulekuks abi osutada. Samuti tuleb silmas pidada, et kuigi kütteostuvõimetuse tasand on taas langemas finantskriisi eelsele tasemele, püsivad liikmesriikide vahel endiselt märkimisväärsed erinevused⁶³. Selliste probleemidega riiklikul tasandil tegelemiseks saab kasutada mitmesuguseid poliitikameetmeid, eelkõige hariduse ja koolituse ning sotsiaal- ja fiskaalpoliitika valdkonnas. Selleks et tulevased põlvkonnad muutuvad majanduses vajalike oskustega varustada, tuleb teha mahukaid ja püsivaid investeeringuid inimkapitali.⁶⁴

Söökaevandus- ja CO₂-mahukate piirkondade toetuse algatus aitab leevendada vähese CO₂-heitega majandusele üleminekust tulenevaid sotsiaalseid tagajärgi. Praegu on 12 liikmesriigis 41 söekaevanduspiirkonda, kus on endiselt 185 000 töökohta seotud söe kaevandamisega. Euroopa Komisjon aitab neil piirkondadel välja töötada vähese CO₂-heitega majandusele ülemineku strateegiaid, mis leevendavad võimalikku kahjulikku sotsiaal-majanduslikku mõju kahel viisil, mida on üksikasjalikumalt tutvustatud allpool.

1. Esiteks on Euroopa Komisjon loonud avatud platvormi, mille kaudu viiakse kokku kõik mõjutatud sidusrühmad (riikide valitsused ning piirkondlikud ja kohalikud omavalitsused, ettevõtjad, kodanikuühiskonna organisatsioonid jne), et nad saaksid vahetada parimaid tavasid, edendada vastastikust õpet ning saada teavet olemasolevate ELi toetusvahendite kohta.
2. Teiseks pakub Euroopa Komisjon vajadustekohast toetust kas riikide töörühmade või komisjoni ekspertide osalusel toimuvate kahepoolsete arutelude vormis. Selline toetus võib aidata riiklikel ja piirkondlikel ametiasutustel kindlaks teha ülemineku käivitamise ja juhtimise viise. Toetusele lisandub olemasolevate ELi fondide, rahastamisvahendite ja programmide kaudu osutatav abi. Kõnealust toetust pakutakse praegu 18 piirkonnale kaheksas liikmesriigis⁶⁵. Esimesed kogemused näitavad, et piirkondliku ülemineku kavandamine peab kulgema kõigi sidusrühmade laialdasel toetusel. Samuti annavad kogemused tunnistust sellest, et Euroopa tasandi kaasamine on tõhus viis sidusrühmade innustamiseks ja selliste investeerimislahenduste leidmiseks, mis võiksid muidu tähelepanuta jääda.

ELi saarte puhta energia algatuse eesmärk on kiirendada puhtale energiale üleminekut Euroopa enam kui 1 000 asustatud saarel. Algatusega soovitakse aidata saartel kasutusele võtta kohalikke taastuvaid energiaallikaid, kasutada oma energiatõhususe potentsiaali ning uuenduslikku salvestus- ja ülekandetehnoloogiat ning saavutada energiasõltumatus, vähendades nii energia tootmisest tulenevaid kulusid, keskkonnareostust ja sõltuvust raskest kütteõlist, edendades samas majanduskasvu ja luues kohalikke töökohti.

Tuleb pingutada senisest rohkem, et vähendada kütteostuvõimetust, mille tõttu kannatab ELis ikka veel peaaegu 50 miljonit inimest. Oluline viis kütteostuvõimetuse vähendamiseks on kodumajapidamiste energiatõhususse tehtavate investeeringute

⁶³ Kütteostuvõimetuteks peetakse inimesi, kellel on tasumata kommunaalarved ja/või kes ei suuda oma kodu piisavalt kütta.

⁶⁴ Oskustele, palkadele ja ülesannetele avalduvat eeldatavat mõju on tutvustatud ja käsitletud eelkõige Eurofoundi hiljutises väljaandes „Employment Implications of the Paris Climate Agreement“ (Pariisi kliimakokkuleppe mõju tööhoivele): <http://www.eurofound.europa.eu/publications/report/2019/energy-scenario-employment-implications-of-the-paris-climate-agreement>.

⁶⁵ Selliste piirkondade hulka kuuluvad Trenčín (Slovakkias), Sileesia, Alam-Sileesia ja Suur-Poola (Poolas), Lääne-Makedoonia (Kreekas), Jiu org (Rumeenias), Moravskoslezský, Karlovarský ja Ústecký (Tšehhis), Aragón, Asturias ja Castilla y León (Hispaanias), Savinja ja Zaslje (Sloveenias) ning Saksimaa, Saksi-Anhalt, Brandenburg ja Nordrhein-Westfalen (Saksamaal).

soodustamine. See parandab elutingimusi ja vähendab energiaarveid. Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondidest on aastateks 2014–2020 eraldatud peaaegu 5 miljardit eurot, et aidata renoveerida ligikaudu 840 000 leibkonna kodu. Lisaks hindavad liikmesriigid oma riiklike energia- ja kliimakavade raames nüüd kütteostuvõimetute kodumajapidamiste arvu. Kui see arv on märkimisväärne, määravad liikmesriigid kindlaks poliitika ja meetmed kütteostuvõimetuse leevendamiseks. Nende protsesside toetamiseks käivitas Euroopa Komisjon Euroopa kütteostuvõimetuse jälgimiskeskuse,⁶⁶ mille ülesanne on koguda andmeid, anda suuniseid ja levitada parimaid tavasid.

2016. aastal asutas Euroopa Komisjon Euroopa solidaarsuskorpuse, mis loob noortele võimalusi mitmesuguste Euroopa kogukondadele kasu toovate projektidega, sealhulgas kliima- ja energiaprojektidega seotud vabatahtlikuks tööks, praktikaks või palgatööks. Praeguseks on solidaarsuskorpuses osalemise soovi avaldanud ligikaudu 120 000 noort ja üle 13 000 noore on solidaarsuskorpuse tegevuses juba osalenud või osaleb selles praegu.

Ülemaailmsel tasandil on Euroopa Komisjon inimväärsete ja kvaliteetsete töökohtade loomise vajadust silmas pidades toetanud tööjõu õiglase üleminekuga seotud sotsiaalse probleemi tõstatamist ühe põhiprobleemina, millega maailm kliimamuutuste vastases võitluses silmitsi seisab⁶⁷.

3. Linnade ja kohalike kogukondade võimestamine

70 % eurooplastest elab linnades. Linnad võivad energialiidu eesmäärke olulisel määral toetada, kuid seejuures seisavad nad silmitsi spetsiifiliste probleemidega. Linnadel on tähtis roll mitmesugustes küsimustes, mis on seotud näiteks ehitusstandardite, linnalise liikumiskeskonnaga, kliimamuutuste mõjuga kohanemise, kütte ja jahutuse ning taastuvenergiaga. Kohalikud omavalitsused on võimalustega kursis, kuid nende poliitika kujundamise ja investeeringute kaasamise suutlikkus on sageli piiratud.

Kohaliku tasandi tegevuse edendamiseks on Euroopa Komisjon võtnud keskse rolli ELi linnapeade pakti väljatöötamisel. Pakt on alt üles suunatud algatus, mille kaudu kohalikud ja piirkondlikud omavalitsused tutvustavad oma meetmeid vähese CO₂-heitega majandusele üleminekuks, saavad toetust, vahetavad häid tavasid ja jagavad vahendeid. ELi linnapeade pakt on praeguseks maailma ulatuslikem kohalike omavalitsuste võrk, kuhu kuulub üle 8 800 linna, mis esindavad rohkem kui 230 miljonit Euroopa elanikku. Need linnad, kelle panus moodustab peaaegu kolmandiku ELi 2020 heitevähendamiskohustusest, on heidet juba vähendanud 23 % võrreldes heiteinventuuri lähteastaga⁶⁸. Eelmise aasta lõpuks oli rohkem kui 1 500 linna võtnud kohustuse pürgida kõrgema eesmärgini, mis seisneb CO₂-heite 40 %-lises vähendamises 2030. aastaks, ning rakendada täiendavaid kohanemismeetmeid. Pakt on avatud kõigile Euroopa linnadele, mis on valmis täitma ELi eesmäärke toetavaid kliima- ja energiakohustusi. Pakti eeskujul on tekkinud sarnaseid Euroopa Komisjoni rahastatud algatusi maailma muudes piirkondades, mida kõiki koondab ülemaailmne linnapeade pakt, mille eesmärk on kiirendada Pariisi kliimakokkuleppe eesmärkide saavutamiseks energiasüsteemi ümberkujundamist.

⁶⁶ <https://www.energypoverty.eu/>.

⁶⁷ 2018. aasta detsembris Katowices toimunud ÜRO kliimamuutuste alasel konverentsil COP24 võttis EL koos 54 riigiga vastu solidaarsust ja õiglast üleminekut käsitleva Sileesia deklaratsiooni, milles kutsutakse üles tagama tööjõu õiglast üleminekut ning inimväärsete ja kvaliteetsete töökohtade loomist, mis aitab märkimisväärselt kaasa Pariisi kokkuleppe elluviimisele.

⁶⁸ http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC103316/jrc103316_com%20achievements%20and%20projections_online.pdf.

Samuti saadab edu ELi linnade tegevuskava. Mitmed selle tegevuskava 14 partnerlusest, mis uuendusliku juhtimisalase lähenemisviisi raames kaasavad kohalikke omavalitsusi, liikmesriike ja ELi institutsioone, tegelevad energialiiduga seotud küsimuste lahendamise⁶⁹. **Linnadega seotud uuenduslike meetmete** abil katsetatakse jätkuvalt **uuenduslikke lahendusi**, mida saaks **kasutusele võtta teistes ELi linnades**. Lisaks käimasolevatele energiasüsteemi ümberkujundamise projektidele toetatakse ka uusi kliimamuutustega kohanemise alaseid projekte, mis on seotud õhukvaliteediga⁷⁰. Euroopa investeerimisnõustamise keskus **URBIS on uus sihtotstarbeline linnade investeerimisnõustamise keskkond**, mille kaudu aidatakse linnadel lihtsustada, kiirendada ja soodustada linnadesse investeerimist. URBISel on praegu esitatud juba 36 taotlust kogu Euroopast linnade mitmesuguste allsektoritega seotud teemadel. Euroopa Komisjon jätkab Euroopa Investeerimispingangate tehtavat koostööd URBISega arendamiseks.

Kohalike ja piirkondlike osalejate rolli tunnustatakse energialiidu õigusraamistikus, eelkõige juhtimismääruses; õigusraamistikuga kutsutakse üles võtma meetmeid näiteks vähese CO₂-heitega liikuvuse ja energiatõhusate ehitiste valdkonnas⁷¹.

4. Teadusuuringute ja innovatsiooni toetamise uued viisid

Teadusuuringud ja innovatsioon on energialiidu eesmärkide saavutamiseks äärmiselt olulised. Teatises „Puhta energia alase innovatsiooni kiirendamine“⁷² on esitatud puhta energia alaste teadusuuringute ja innovatsiooni edendamise ning tulemuste kiire turuletoomise strateegia. Strateegiaga seatud prioriteete silmas pidades on teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogrammi „Horisont 2020“ kaudu lubatud ajavahemikul 2018–2020 toetada ligikaudu 2,5 miljardit euroga ELi hoonefondi CO₂-heite vähendamist, ELi juhtpositsiooni tugevdamist taastuvenergia valdkonnas, energiasalvestuslahenduste ja elektromobiilsuse arendamist ning lõimituma linnatranspordisüsteemi edendamist. Euroopa energiatehnoloogia strateegilise kava (SET-kava) raames on koondatud üksikasjalikke rakenduskavasid,⁷³ mis käsitlevad avaliku ja erasektori investeeringuid kõigis nimetatud prioriteetsetes valdkondades, et tagada Euroopa juhtroll energiasüsteemi ümberkujundamises. Alates 2021. aastast hõlmab programm „Euroopa horisont“ ühiskondlike eesmärkide saavutamiseks missioonipõhist lähenemisviisi, mis lähtub konkreetsetest eesmärkidest ja on ajaliselt piiritletud. Ettepanek sisaldab kliimanetraalsete ja arukate linnade missioonivaldkonda.

Euroopa Komisjon edendab uusi viise teadusprojektide tulemuste turuletoomiseks. Komisjon valmistub käivitama kaasinvesteerimise fondi koostöös grupiga Breakthrough Energy⁷⁴ (erainvestoreid, rahvusvahelisi ettevõtjaid ja finantsasutusi hõlmav ühendus), et täiesti uut puhta energia tehnoloogiat arendavaid uuenduslikke Euroopa ettevõtteid toetada ja selliseid tehnoloogialahendusi turule tuua. Lisaks toetatakse Euroopa Innovatsiooninõukogu algatuse kaudu läbimurdelist innovatsiooni, sealhulgas puhta energia tehnoloogiat, et edendada uuenduslikke lahendusi ja tuua need turule toetuste ja omakapitaliinvesteeringute ühendamise teel. ELi rahastatud projektide edusamme saab jälgida enam kui 100 energia- ja ressursitõhususe lahenduse puhul, mis kuuluvad tõhusate lahenduste leidmise üleilmse liidu

⁶⁹ Nt energiasüsteemi ümberkujundamise, kliimamuutustega kohanemise, linnalise liikumiskeskonna, õhukvaliteedi ja elamumajandusega seotud partnerlused: <https://ec.europa.eu/futurium/en/urban-agenda>.

⁷⁰ <https://www.uia-initiative.eu/en>

⁷¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. mai 2018. aasta direktiiv (EL) 2018/844 hoonete energiatõhususe kohta, ELT L 156, 19.6.2018, lk 75–91.

⁷² „Puhta energia alase innovatsiooni kiirendamine“ (COM (2016) 763 final), 30. november 2016.

⁷³ <https://setis.ec.europa.eu/actions-towards-implementing-integrated-set-plan/implementation-plans>.

⁷⁴ <http://www.b-t.energy/>.

(World Alliance for Efficient Solutions) projektiportfelli lõppvalikusse⁷⁵. Energiavaldkonna näidisprojektidele suunatud InnovFin rahastamisvahend⁷⁶ on osutunud väga edukaks – kui algatuse katseetapis aastatel 2015–2017 võeti kasutusele vaid 25 miljonit eurot, siis 2018. aastal juba üle 140 miljoni euro. See tähendab, et ELilt saadud toetus on praegu kokku peaaegu 170 miljonit eurot projektidele kogumaksumusega enam kui 350 miljonit eurot. Arvestades suurt nõudlust seoses suuremahuliste uuenduslike tehnoloogialahenduste tutvustamise toetamisega, paigutati väljamaksmata vahendid programmist „NER300“⁷⁷ ümber InnovFin energiavaldkonna näidisprojektidesse ja Euroopa ühendamise rahastu võlainstrumentidesse. Ka ühtekuuluvuspoliitika vahenditest toetatakse CO₂-heite vähendamise seotud teadusuuringuid ja innovatsiooni, mis põhinevad arukal spetsialiseerumisel; ELi toetuste kogusumma on vähemalt 2,5 miljardit eurot, millest ligikaudu 1,2 miljardit eurot on juba valitud projektidele 2018. aasta lõpus eraldatud⁷⁸. Euroopa Komisjon asutas ka **innovatsioonifondi** ning kavatseb investeerida ligikaudu 10 miljardit eurot uuenduslikesse puhastesse tehnoloogialahendustesse.

EL toetab puhta energia tehnoloogia alal tegutsevaid teadureid ja novaatoreid ühendava Euroopa võrgu loomist. Euroopa Innovatsiooni- ja Tehnoloogiainstituut toetab iduettevõtjaid oma teadmis- ja innovaatikakogukondade võrgu kaudu. Ajavahemikul 2018–2020 on teadmis- ja innovaatikakogukondadest eraldatud ligikaudu 150 miljonit eurot puhta energia alaste uuenduste arendamiseks.

Kosmose- ja vesinikutehnoloogiaga seoses kerkivad esile uued huvipakkuvad valdkonnad. Vastavalt Euroopa Liidu kosmoseprogrammi määruse ettepanekule⁷⁹ toetab Euroopa Komisjon ELi kosmosetehnoloogia kasutuselevõttu. Euroopa kosmoseprogrammid Copernicus ja Galileo on olulised vahendid, mis võimaldavad leida kogu majandust, sealhulgas energeetikasektorit ja kliimamuutuste vastast võitlust mõjutavaid uuenduslike lahendusi. Asukohamääramisteenused, mis suurendavad ilmaennustuste täpsust ja tõhustavad ELi teostatavat Maa seiret, võimaldavad täpselt määrata CO₂ ja metaani⁸⁰ heidet ning saadud näitajate abil täiustada energia- ja kliimapolitiika kujundamist. Vesinik võib täita olulist rolli suuremahulises/hooaegadevahelises energiasalvestuses ning valdkondade ühendamise kaudu üldises energiasüsteemi optimeerimises. Vesinikutehnoloogia võib aidata vähendada gaasitaristu, transpordisektori ja energiamahukate tööstusharude CO₂-heidet. Viimase 10 aasta jooksul on Kütuseelementide ja Vesiniku Valdkonna Ühisettevõtte kaudu vesinikutehnoloogiasse investeeritud üle miljardi euro.

Euroopa on võtmas juhtrolli tuumasünteesienergeetika kui tuleviku paljutöötava vähese CO₂-heitega energiaallika arendamises. ELi investeeringud ITERisse,⁸¹ mille tegevusse on panuse andnud ka Ameerika Ühendriigid, Jaapan, Hiina, Venemaa, Lõuna-Korea ja India, on juba toonud innovatsiooni ja majanduskasvu kaudu tuntavat kasu ELi majandusele ja ühiskonnale. Euroopa ettevõtjad ja uurimiskeskused arendavad tehnoloogialahendusi, mille

⁷⁵ <https://solarimpulse.com/network/EUFunded>.

⁷⁶ http://www.eib.org/attachments/thematic/innovfin_energy_demo_projects_en.pdf.

⁷⁷ Programmi „NER300“ nimetus pärineb uute osalejate reservist (mis loodi ELi heitkogustega kauplemise süsteemi kolmanda etapi jaoks) 300 miljoni lubatud heitkoguse ühiku müügist.

⁷⁸ <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/esif-energy>.

⁷⁹ Ettepanek: määrus, millega luuakse liidu kosmoseprogramm ja Euroopa Liidu Kosmoseprogrammi Amet, COM(2018) 447 final, 6.6.2018.

⁸⁰ Euroopa Komisjon algatab energeetikasektori metaaniheite uuringu.

⁸¹ EL osaleb rahvusvahelises konsortsiumis, mis rajab Lõuna-Prantsusmaale katserajatist ITER (ladina keeles „tee“ ehk „rada“). Sellest saab suurim energiat tootev tuumasünteesiseade ning tegu on tänapäeva ühe ambitsioonikaima energeetikaprojektiga kogu maailmas.

abil saab tulevikus võimalikuks tuumasünteesienergia kasutamine, ning on juba leidnud mitmeid rakendusi väljaspool energeetikasektorit.

5. Euroopa tööstuse konkurentsivõime säilitamine ja tugevdamine

Euroopa Komisjon algatas 2017. aastal kolm tööstuse juhivat algatust, mis käsitlesid akusid, taastuvenergiat ja ehitust, et edendada tööstussektori osaliste vahelist väärtusahelateülel arutelu ning tugevdada sidemeid teadusuuringute ja tööstussektori vahel. Euroopa Komisjon algatas samuti puhta energia valdkonna ettevõtjate foorumi, mis on oluline osa iga-aastastest ELi tööstuse päevadest (22.–23. veebruaril 2018, 5.–6. veebruaril 2019, lisaks eraldi taastuvenergia teemal 18. märtsil 2019), et soodustada teabevahetust tööstussektori, akadeemiliste ringkondade, kohalike omavalitsuste ja poliitikakujundajate vahel.

Mais 2018 loodi üleeuroopalist huvi pakkuvate tähtsate projektide strateegiline foorum. See hõlmab peamisi strateegilise tähtsusega väärtusahelaid, näiteks akusid.

Akutehnoloogial on tõepoolest eriline strateegiline tähtsus Euroopa majanduse CO₂-heite vähendamisel, ELi energiavarustuse strateegilise sõltumatuse tugevdamisel ning ELi tööstuse konkurentsivõime suurendamisel. Akude abil luuakse tingimused elektrivõrku selliseks haldamiseks, mis võimaldab taastuvatest energiaallikatest toodetud elektrienergiat jaotada ja salvestada. Samuti aitavad need edendada vähese heitega ja heiteta liikuvust. Tuginedes Euroopa akuliidule,⁸² rõhutatakse Euroopa Komisjoni aruandes akusid käsitleva strateegilise tegevuskava rakendamise kohta „Patareide ja akude strateegilise väärtusahela loomine Euroopas“ (mis võetakse vastu⁸³ koos käesoleva aruandega) selle strateegilise väärtusahela tähtsust. Kõnealuses aruandes rõhutatakse Euroopa akusektorit mõjutavate probleemide mitmekesisust ning käsitletakse edusamme, mida on tehtud tänu Euroopa Komisjoni strateegilisele tegevuskavale akude kohta⁸⁴.

Ringmajanduse lähenemisviisi täielik rakendamine on samuti äärmiselt oluline Euroopa majanduse CO₂-heite vähendamise seisukohast, eelkõige sellistes energiamahukates sektorites nagu terase-, tsemendi- või klaasitootmine, millega peab kaasnema konkurentsivõime säilitamine või suurendamine. Tooraine korduskasutus ja ringlussevõtt aitab vähendada heidet ning Euroopa sõltuvust toorainetarnetest⁸⁵. 2018. aasta detsembris pani Euroopa Komisjon aluse plasti ringlussevõtu liidule, mis ühendab sektori peamisi huvirühmi, hõlmates plasti kogu väärtusahelat; see on osa komisjoni jätkuvatest püüdlustest vähendada plastijäätmeid, suurendada ringlussevõetud plasti osakaalu ja stimuleerida turul innovatsiooni.

6. Investeeringud jätkusuutlikkusse ja energiasüsteemi ümberkujundamisse

Finantskriisi järgne investeeringute puudujääk Euroopas on peaaegu kaetud. Kvaliteetseid investeeringuid on aga ka tulevikus jõuka tuleviku tagamiseks vaja⁸⁶ ning energialiit on oluline investeerimisvõimalus. Kliima- ja energiarahastusest 2030 kasu saavutamiseks on ajavahemikul 2020–2030 vaja täiendavalt investeerida veel 180 miljardit

⁸² https://ec.europa.eu/growth/industry/policy/european-battery-alliance_en.

⁸³ Aruanne akusid käsitleva strateegilise tegevuskava rakendamise kohta: patareide ja akude strateegilise väärtusahela loomine Euroopas (COM(2019) 176 final), 3. aprill 2019.

⁸⁴ Teatise „Liikuvus Euroopas. Säästev liikuvus Euroopas – ohutu, ühendatud ja keskkonnahoidlik“ lisa (COM(2018) 293 final), 17. mai 2018.

⁸⁵ <https://www.sitra.fi/en/publications/circular-economy-powerful-force-climate-mitigation/>

⁸⁶ 2019. aasta majanduskasvu analüüs: üleilmse ebakindluse tingimustes on vaja tugevamat Euroopat (COM(2018) 770 final), 21. november 2018.

eurot aastas⁸⁷. Kliimaneutraalsuseni jõudmiseks on vaja ajavahemikult 2030–2050 täiendavalt investeerida 142–199 miljardit eurot aastas⁸⁸ (lisaks lähtetasemele, mille saavutamiseks tuleb juba heaks kiidetud meetmete⁸⁹ rakendamiseks investeerida 400 miljardit eurot aastas⁹⁰). Avaliku sektori vahenditega saab investeeringuid võimendada või õiges suunas juhtida, kuid valdav osa kõnealustest investeeringutest peab tulema eraallikatest. Seepärast on nii energialiidus kui ka ELi tööstuspoliitikas keskendunud puhtasse energiasse investeerimisega seotud riski maandamisele. Liikmesriikidel on ka edaspidi keskne roll uute projektide rahastamisel toetuskavade kaudu. Pikaajalise kasutuse sätted äritarbijate elektriostulepingutes muutuvad aga taastuvenergia tarnijate rahavoogudega seotud riskide maandamise seisukohast üha olulisemaks.

Euroopa investeerimiskavaga (mida tuntakse ka Junckeri kavana) edendatakse investeeringuid taastuvenergeetikasse, energiatõhususse ja energiataristusse. Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondist (EFSI) investeeritud 390 miljardist eurost paigutati ligi 70 miljardit eurot energeetikasektoris. Näiteks on EFSI kaudu rahastatud taastuvenergia kättesaadavaks muutmist 7,4 miljonile ELi kodumajapidamisele. EFSI on toetanud mitmeid riiklikke ja piirkondlikke investeerimisprogramme elamute energiatõhususe suurendamiseks Prantsusmaal, Hispaanias, Itaalias, Saksamaal, Soomes, Poolas, Tšehhi Vabariigis ja muudes liikmesriikides. EFSI aitas samuti rahastada Itaalia ja Prantsusmaa elektrivõrkude vahelise ühenduse rajamist ning selliseid suuri gaasitaristu projekte nagu Aadria mere torujuhe ja Musta mere gaasiühendus.

Ka **ELi ühtekuuluvuspoliitika** kaudu pakutakse energialiidu kõiki viit mõõdet hõlmavale 2014.–2020. aasta programmide raames olulist toetust, mis hõlmab märkimisväärsed rahalisi vahendeid 69 miljardi euro ulatuses, ehk ligikaudu 92 miljardi euro ulatuses koos riikide avaliku ja erasektori kaasrahastamisega. Poliitika rakendamine edeneb hästi ning 2018. aasta lõpu seisuga on projektidele eraldatud 71 % kõigist vahenditest. Ligikaudu 2,5 miljardit eurot investeeritakse vähese CO₂-heitega majandusse rahastamisvahendite kaudu.

Lisaks edendatakse algatusega „**Arukate hoonete arukas rahastamine**“ investeeringuid **kodumajapidamiste ja VKEde renoveerimisse energiatõhususe suurendamise eesmärgil.** Kõnealuse eesmärgi saavutamiseks võimaldatakse avaliku sektori vahendeid tõhusamalt rakendada i) rahastamisvahendite (nt tagatud laenude) ja energiatõhususe lepingute kasutamise, ii) projektide väljatöötamisega seotud koondamis- ja abitoimingute täiustamise, ning iii) investeerimisriski vähendamise teel.

Mais 2018 tegi Euroopa Komisjon ettepaneku veelgi tugevdada kliimamuutuste leevendamise ja nendega kohanemise meetmeid järgmises mitmeaastases finantsraamistikus (2021–2027)⁹¹. Komisjon tegi ettepaneku suurendada kliimaeesmärkidega seotud ELi eelarveliste kulutuste praegust piirmäära 20 %-lt⁹² kuni 25 %-ni. Samuti tegi komisjon ettepaneku suurendada programmi „Euroopa horisont“

⁸⁷ Võrreldes 2016. aasta võrdlusstsenaariumiga.

⁸⁸ Kui lisada transpordisektor, siis 176–290 miljardit eurot aastas – vt komisjoni teatist COM(2018) 773 toetav põhjalik analüüs, tabel 10.

⁸⁹ Eeldatakse, et lähtetase põhineb 2030. aasta eesmärkidel, mis käsitlevad energiatõhusust (32,5 %) ja taastuvaid energiaallikaid (32 % summaarsest energia lõpptarbimisest), ning selle puhul pikendatakse 2030. aasta poliitikat, kuid seda ei intensiivistata ega täiendata.

⁹⁰ Kui lisada transpordisektor, siis 1 200 miljardit eurot aastas – vt komisjoni teatist COM(2018) 773 toetav põhjalik analüüs, tabel 10.

⁹¹ „Tänapäevane eelarve liidu jaoks, mis hoiab kaitseb ja avardab võimalusi. Uus mitmeaastane finantsraamistik aastateks 2021–2027“, COM/2018/321 final, 2. mai 2018.

⁹² Selle arvu kohaselt peaks kliimaküsimuste peavoolustamisega seotud kogupanus ulatuma 2018. aastal 19,3 %-ni. Arv vaadatakse igal aastal läbi.

kliimaeesmärkidega seotud kulutuste piirmäära 35 %-ni⁹³. Projektid peavad olema vastupidavad praeguste ja tulevaste kliimamuutuste suhtes. Seda täiendatakse vahenditega, mille abil hõlbustatakse õiglast üleminekut vähese CO₂-heitega majandusele suure CO₂-heitega tööstusest sõltuvates piirkondades, näiteks ELi heitkogustega kauplemise süsteemi raames tegutseva moderniseerimisfondiga, mis toetab alates 2021. aastast CO₂-heite vähendamist ja energiasüsteemide ajakohastamist kümnes toetust saavas liikmesriigis.

Kestliku investeerimise edendamiseks tegi Euroopa Komisjon 2018. aasta mais ettepaneku rea meetmete kohta, mis tuleks võtta ühtse klassifitseerimissüsteemi (taksonoomia) loomiseks keskkonnasäästliku majandustegevuse määratlemise eesmärgil. Kaasseadusandjad jõudsid 25. veebruaril 2019 kokkuleppele vähese CO₂-heite uute võrdlusaluste suhtes, millest lähtuvalt reguleeritakse avalikustamiskohustust seoses sellega, kuidas institutsionaalsed investorid ja varahaldurid saavad lõimida keskkonna-, sotsiaal- ja juhtimistegureid oma riskijuhtimisse. Nende meetmete abil töötatakse välja ka uus vähese CO₂-heite ja CO₂-heite mõju vähendamise võrdlusaluste kategooria, mis annab investoritele selgemat teavet nende investeringute CO₂-jalajälje kohta.

Tõhusa ja tulemusliku energialiidu saavutamiseks on vaja järk-järgult kaotada keskkonda kahjustavate fossiilkütuste toetused, nagu on kinnitatud G20 raames võetud ELi kohustustega. Aastatel 2008–2016 fossiilkütuste toetused ei vähenenud. Need toetused ulatusid 2016. aastal hinnanguliselt 55 miljardi euron, mis tähendab, et ELi ja liikmesriikide poliitikaga ei suudeta neid veel kaotada⁹⁴.

7. Energialiidu ulatuslik välismõõde

EL on olnud üks esimesi ülemaailmsel tasandil tegutsejaid, kes on tunnistanud kliimamuutustest tulenevaid probleeme ja mõistnud puhtale energiale üleminekuga kaasnevaid võimalusi. Tänu tihedale koostööle liikmesriikidega tegeleb EL edukalt energia- ja kliimadiplomaatiaga, kasutades oma diplomaatilisi võrgustikke ja koostööasutusi mõjusate ülemaailmsete kliimameetmete edendamiseks. See hõlmab teabevahetust partnerriikidega ning kliimameetmetega seotud rahastamise suurendamist ja tehnilise abi laiendamist, et aidata riikidel anda oma riiklikult kindlaksmääratud panust Pariisi kokkuleppesse. EL on seoses kliimameetmetega korraldanud Hiina ja Kanadaga ministrite kohtumisi, mis on aidanud säilitada usaldust ülemaailmsete kliimameetmete vastu. EL teeb samuti tihedat koostööd G7 ja G20 eesistujariikide ning partneritega, et edendada ülemaailmset kliimamuutuste tegevuskava ning rõhutamaks, et suure CO₂-heitega majandused peavad kliimamuutuste valdkonnas juhtrolli võtma ja edusamme tegema. Peale selle on innovatsioonimissiooni algatusega loodud oluline valitsustevaheline foorum uue teadus- ja arendustegevuse jaoks. Igal aastal järjest korraldatavad innovatsioonimissiooni kohtumine ja puhta energia teemaline ministrite foorum⁹⁵ pakuvad olulisi võimalusi puhta energiaga seotud innovatsiooni investeerimise kiirendamiseks.

ELi ülemaailmne juhtpositsioon puhta energia ja kliimamuutuste valdkonnas on seotud liidu muude rahvusvaheliste eesmärkidega. Kliimamuutused on ohtu mitmekordistav tegur, mis tekitab ülemaailmset ebastabiilsust ja ulatuslikke rändevooge. Partnerriikides tehtavad investeringud puhtasse energiasse loovad aga võimalusi Euroopa teedrajavale vähese CO₂-heitega tööstusele, mida püütakse ELi meetmetega maksimeerida.

⁹³ https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/communication-modern-budget-may_2018_en.pdf.

⁹⁴ <https://ec.europa.eu/energy/en/data-analysis/energy-prices-and-costs>.

⁹⁵ <http://www.cleanenergyministerial.org/>

EL otsib uusi võimalusi kaubandus- ja kliimaeesmärkide ühitamiseks. Näiteks on ELi ja Jaapani vahelises majanduspartnerluslepingus maailmas esmakordselt sätestatud konkreetne kohustus järgida Pariisi kokkulepet. Kahepoolse kaubandus- ja energiakoostöö osas jõudis EL 2018. aastal samuti kokkuleppele Mehhikoga energiat ja tooraineid käsitleva peatüki üle ning nõuab jätkuvalt selliste peatükkide lisamist käimasolevatel vabakaubanduslepingute läbirääkimistel, mida peetakse selliste oluliste energia ja toorainete tarnijatega nagu Austraalia, Aserbaidžaan ja Tšiili.

Rahvusvahelisest lennundusest ja meretranspordist pärineva heite vähendamine on jätkuvalt keeruline, sest liikluse tihenemisest tulenevalt prognoositakse heite suurenemist. Oktoobris 2016 leppis Rahvusvaheline Tsiviillennunduse Organisatsioon kokku, et töötatakse välja üleilmne turupõhine meede CORSIA,⁹⁶ mis on esimene samm 2020. aasta taset ületava heite kompenseerimiseks alates 2021. aastast. Merendusvaldkonnas võttis Rahvusvaheline Mereorganisatsioon 2018. aasta aprillis vastu esialgse strateegia,⁹⁷ mille kohaselt tuleb laevadelt pärinevat kasvuhoonegaaside heidet 2050. aastaks vähendada vähemalt 50 %ni 2008. aasta tasemest. Mõlema sektori puhul tuleb tagada nende oluliste CO₂-heite vähendamise meetmete elluviimine.

ELi rahvusvaheline tegevus on aidanud saavutada energialiidu eesmärki, mis seisneb Euroopa energiaallikate mitmekesistamises ja energiajulgeoleku tagamises. EL peab korrapäraselt energiateemalist dialoogi peamiste energiatarnijate ja -partneritega; see hõlmab kahepoolset dialoogi (Norra, USA, Iraani, Alžeeria, Egiptuse ja Türgiga), aga ka suhtlust mitmepoolsete platvormide (nt OPEC, Vahemere Liit, G7 ja G20) vahendusel.

Gaasivarustuse valdkonnas on Euroopa Komisjon aidanud kaasa Ukraina ja Venemaa Föderatsiooni vaheliste kolmepoolsete läbirääkimiste mitme vooru korraldamisele, mille eesmärk on tagada Ukraina kaudu katkematu Venemaa maagaasi transiit. Maagaasi tarded lõunapoolse gaasikoridori kaudu peaksid algama järgmisel aastal tänu kõigi asjaomaste partnerite ja projekti sidusrühmade järjepidevale kaasamisele ELi poolt. Euroopa Komisjon on toetanud ka Vahemere piirkonna idaosa riikide püüdlusi leida ühiseid lahendusi oma märkimisväärsete gaasivarude turule toomiseks. Samuti on Euroopa Komisjon jätkuvalt pühendunud sellele, et toetada piirkonna arengut maagaasi kauplemisskohana ja tulevase maagaasi tarnijana ELi. Komisjon jätkab oma poliitikat, mille eesmärk on tarneallikate ja tarneteede edasine mitmekesistamine ning energiaalase õigustiku range rakendamine kogu liidu territooriumil.

Euroopa Komisjon on jätkanud oma 2016. aasta strateegia⁹⁸ rakendamist, mille eesmärk on tagada, et EList saaks senisest veelgi atraktiivsem sihtkoht veeldatud maagaasi ülemaailmsete tarnete jaoks, mis aitab olulisel määral kaasa mitmekesistamiseks tehtavatele jõupingutustele. EL jätkab kõigis energiapoliitikaga seotud küsimustes tihedat koostööd oma peamiste partneritega ja eelkõige Ameerika Ühendriikidega; nii USA kui ka EL on võtnud konkreetseid meetmeid, et suurendada konkurentsivõimelise hinnaga veeldatud maagaasi importi USAst ELi. Pärast president Junckeri ja president Trumpi kohtumist 2018.

⁹⁶ Rahvusvahelise lennunduse süsinikdioksiidi kompenseerimise ja vähendamise süsteem. Kokkuleppes sätestatakse i) eesmärk stabiliseerida heide 2020. aasta tasemel, mille saavutamiseks peavad lennuettevõtjad kompenseerima oma heite suurenemise, ii) ülemaailmse süsteemi peamised elemendid ning iii) rakendusviiside viimistlemise lõpuleviimise tegevuskava – vt https://ec.europa.eu/clima/policies/transport/aviation_en.

⁹⁷ [http://www.imo.org/en/OurWork/Environment/PollutionPrevention/AirPollution/Documents/Resolution%20MEPC.304\(72\)_E.pdf](http://www.imo.org/en/OurWork/Environment/PollutionPrevention/AirPollution/Documents/Resolution%20MEPC.304(72)_E.pdf).

⁹⁸ Veeldatud maagaasi ja selle hoiustamise ELi strateegia, COM(2016) 49 final, 16. veebruar 2016.

aasta juulis⁹⁹ on veeldatud maagaasiga seotud kaubandussuhted süvenenud ning 2019. aasta märtsi lõpuks¹⁰⁰ oli veeldatud maagaasi imporditud kokku peaaegu üheksa miljardit kuupmeetrit. ELi–USA energianõukogus toimub 2. mail 2019 kõrgetasemeline veeldatud maagaasi alane konverents ettevõtetevaheliste kontaktide edasiseks tugevdamiseks.

EL on jätkanud oma naabruses asuvate riikide abistamist nende energeetikasektori ajakohastamisel. Energiaühenduse kaudu on EL jätkanud lepinguosaliste abistamist ELi energia- ja kliimaalase õigustiku põhielementide vastuvõtmisel. Käimas on energiaühenduse asutamislepingu ajakohastamine.

Euroopa Komisjon on palju tähelepanu pööranud ka tuumaohutuse tagamisele väljaspool Euroopa Liidu piire. ELi lähiümbruses on korraldatud samu vastupidavusteste, mida tehakse kõigi ELi reaktorite puhul, ning seda jätkatakse. Valgevene tehtud vastupidavustestile andsid võrdleva hinnangu ELi eksperdid.

Tsiviilotstarbelise tuumaenergiaalase koostöö valdkonnas on EL jätkanud edukalt koostööd Iraaniga vastavalt ühisele laiaulatuslikule tegevuskavale. Seda silmas pidades on ELi eesmärk edendada koostööd, et mõista paremini Iraani vajadusi seoses tuumaenergia tsiviilotstarbelise kasutamisega ja suurendada järk-järgult usaldust Iraani tuumaprogrammi suhtes, ning pühenduda ulatuslikule pikaajaliste suhete taastamisele Iraaniga. EL on selle protsessi toetamiseks algatanud mitmeid meetmeid, eelkõige tuumaohutuse valdkonnas ja Iraani tuumavaldkonna regulatiivameti toetuseks. EL korraldas hiljuti ka kolmanda ELi ja Iraani kõrgetasemelise seminari rahvusvahelise tuumakoostöö ja tuumaküsimuste juhtimise teemal.

EL on veelgi laiendanud rahvusvahelist koostööd oma partneritega CO₂-turgudel, tehes tihedat koostööd Hiinaga, et toetada sealse üleriigilise süsteemi loomist ja arendamist, aga ka Uus-Meremaa ja California osariigiga. EL ja Šveits allkirjastasid ja sõlmisid esimese heitkogustega kauplemise süsteemi ühendamise kokkuleppe.

EL mõistab säästva ja puhta energia tähtsust arengu ja ülemaailmse stabiilsuse seisukohast. Seepärast suurendab EL pidevalt oma toetust juurdepääsu tagamiseks säästvale ja taskukohasele energiale. Praeguses mitmeaastases finantsraamistikus, mis hõlmab aastaid 2014–2020, on säästva energia valdkonnale eraldatud 3,7 miljardit eurot. Paralleelselt tuleb lahendada kaks eriti tähtsat ülesannet – energia kättesaadavuse probleem ning kliimamuutuste leevendamise ja nendega kohanemise probleem. Nende probleemide tähtsusest tulenevalt pingutab EL ka selle nimel, et toetada energeetikasektori juhtimist ja pakkuda uuenduslikke rahastamismehhanisme säästva energia valdkonna erainvesteeringute võimendamiseks. Nende uuenduslike rahastamismehhanismide hulka kuulub ka välisinvesteeringute kava. 2018. aasta septembris välja kuulutatud uue Aafrika–Euroopa alliansi raames loodi 2018. aasta novembris Aafrika ja Euroopa ühine säästva energia investeeringute kõrgetasemeline platvorm. Selle kõrgetasemelise platvormi kaudu aidatakse kaasa Aafrika juhitavale Aafrika taastuvenergia algatusele.

Kuna ülemaailmsete kliimaeesmärkide saavutamiseks ei piisa üksnes valitsuste tegevusest, teeb EL koostööd üleilmse kodanikuühiskonna, erasektori ning kohalike ja piirkondlike omavalitsustega, et aidata neid rakendada kliimameetmeid. Näiteks on Euroopa Komisjon toetanud ülemaailmse kliima- ja energiaalase linnapeade pakti arengut alates selle loomisest 2017. aastal. Seni on ülemaailmse paktiga ühinenud 9 296 linna, kus

⁹⁹ Euroopa Komisjoni pressiteade: ELi–USA 25. juuli ühisavaldus: USA veeldatud maagaasi import Euroopa Liitu on tõusuteel. Brüssel, 9. august 2018. Veebisait: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-4920_et.htm.

¹⁰⁰ http://europa.eu/rapid/press-release_IP-19-1531_et.htm.

elab enam kui 808 miljonit inimest kogu maailmast ja 10,59 % kogu maailma rahvastikust. Selliste meetmete abil kannustatakse linnu kohustusi võtma, kuid soodustatakse samuti investeerimist linnade kliima- ja energiakavadesse, mis tähendab ELis juba rakendatud lahenduste kordamist üleilmsel tasandil.

Tekstikast. Energeetikasektoris euro ülemaailmse rolli jätkuv tugevdamine

EL on maailma suurim energiaimportija, kelle keskmised energiaimpordiga seotud kulud moodustasid viimase viie aasta jooksul 300 miljardit eurot aastas. Seega on liidul strateegiline huvi edendada euro kasutamist energeetikasektoris. See vähendaks Euroopa ettevõtjate sõltuvust valuuta- ja poliitilistest riskidest. Samuti vähendaks see Euroopa ettevõtjate kulusid ja riske ning alandaks leibkondade intressimäärasid.

Kõnealuse eesmärgi saavutamiseks peavad ühiseid jõupingutusi tegema EL, liikmesriigid, turuosalised ja muud osalejad. Seetõttu võttis Euroopa Komisjon 2018. aasta detsembris vastu soovitus¹⁰¹ edendada euro laiemat kasutamist rahvusvahelistes energiakokkulepetes ja -tehingutes. Euroopa Komisjon on samuti algatanud mitmeid konsultatsioone sidusrühmadega eurodes nomineeritud tehingute laiemal kasutamise turupotentsiaali kohta, muu hulgas nafta-, gaasi ja rafineeritud toodete sektoris.

V. KOKKUVÕTE

Energialiidu loomine on nõudnud tihedat koostööd ELi institutsioonide, liikmesriikide ja ühiskonna kõigi osade vahel. See on andnud märkimisväärse panuse Euroopa energiajulgeoleku tugevdamisse. See saavutati riiklike turgude ühendamise, energiaallikate üha suurema mitmekesistamise, kohalike taastuvate energiaallikate kasutuselevõtu, energiatõhususe meetmete rakendamise ja soodsa investeerimiskeskonna loomise kaudu. Neid jõupingutusi tuleb jätkata, et tagada Euroopa energiajulgeolek ja konkurentsivõimelised energiahinnad.

Energialiidu rakendamine kohalikul tasandil on oluline, et tagada selle majandusliku potentsiaali saavutamine ja kliimanetraalsuse edendamine. Uue õigusraamistiku ja tugimeetmete rakendamine meelitab ligi investeringuid, mis arendavad Euroopa majandust tervikuna, aitavad luua töökohti ja edendavad kaasavat majanduskasvu. Täiendava kasu saamiseks tuleb nüüd veelgi rohkem pingutada. Üleminek peab olema õiglane ja ühiskonnale vastuvõetav. Poliitika kujundamisel tuleb algusest peale keskenduda protsessi sotsiaalsele mõjule.

Liikmesriikide ja Euroopa Komisjoni vaheline pidev järkjärguline dialoog riiklike energia- ja kliimakavade teemal on alates praegusest kuni aastani 2030 äärmiselt oluline. See dialoog aitab leida ühiseid lahendusi, edendada liikmesriikide vahelist vastastikust toetust ning kaasata kõiki sidusrühmi. Sellega tagatakse, et EL täidab ühiselt oma kohustusi. Pärast liikmesriikide esitatud riiklike energia- ja kliimakavade projektide hindamist ja Euroopa Komisjoni poolsete soovitusete esitamist 30. juunil 2019 võtavad liikmesriigid lõplikud energia- ja kliimakavad vastu enne 31. detsembrit 2019. Järgmine energialiidu olukorda käsitlev aruanne avaldatakse enne 2020. aasta oktoobrit. Selleks ajaks on aruandes võimalik käsitleda kokkulepitud õigusraamistiku rakendamisega saavutatud edu ja tugimeetmetega seotud uusi arenguid. Endiselt jääb oluliseks edusammude läbivaatamine ja dünaamiline kohanemine uute arengusuundadega.

¹⁰¹ Komisjoni 5. detsembri 2018. aasta soovitus euro rahvusvahelise rolli kohta energeetika valdkonnas (C(2018) 8111 final), 5.12.2018.

Kõigi majandussektorite lõimimine ja neis uuenduste tegemine ning omavahel seotud poliitikavaldkondade ja eri meetmete vahelise sidususe edendamine saab olulisemaks kui kunagi varem. Seda lähenemisviisi, mis hõlmab energeetikat, kliimamuutuste leevendamist ja nendega kohanemist, õhukvaliteeti, digitehnoloogiat, tööstust, transporti, maakasutust, põllumajandust, sotsiaalküsimusi, turvalisust ning paljusid muid küsimusi, tuleb edendada Euroopa, riikide, piirkondade ja kohalikul tasandil. See aitab ELil toime tulla tulevikus tekkivate küsimustega, mis on seotud digiülemineku, tarbijate võimestamise ja selliste paindlike elektriturgude arendamisega, mis suudavad toime tulla muutliku taastuvenergia suure osakaaluga.

Euroopa Komisjon peab jätkama kodanike, kohalike omavalitsuste ja tööstusharu kaasamist, et edendada koostööd, luua terviklikke tööstuse väärtusahelaid ning tugevdada innovatsiooni ja investeringuid linnades. Eelkõige on keskse tähtsusega vajaliku rahastamise tagamine — ELi finantssektori abil oleks võimalik katta peaaegu 180 miljardi euronil ulatuvad iga-aastased investeerimisvajadused, et saavutada ELi 2030. aasta kliima- ja energiaeesmärgid. Oluline on tagada mitmeks aastaks stabiilne ja pikaajaline rahastamine ning hoolitseda selle eest, et kõnealune rahastamine vastaks energialiidu vajadustele.

EL peab säilitama ja suurendama oma liidrirolli ülemaailmsetes kliima- ja energiameetmetes, tagades samas kõigi oma kodanike energia- ja kliimajulgeoleku. Seepärast on äärmiselt oluline jätkata tugiraamistiku tugevdamist, hõlbustada energiasüsteemi ümberkujundamist ja luua sobivad tingimused kliimaneutraalse majanduse jaoks.

ELi pikaajaline strateegiline visioon kliimaneutraalse majanduseni jõudmise kohta aastaks 2050 on äärmiselt oluline energialiidu edasisele arengule selge suuna andmiseks. Euroopa Komisjoni esitatud ettepanekus selgitatakse, mis suunas tuleks liikuda kliimaneutraalse ja moodsa majanduse kujundamiseks. Ettepanekus rõhutatakse jällegi ELi laiaulatusliku tugiraamistiku tähtsust kliimaneutraalsuse saavutamisel sajandi kesksaigaks. Kõnealuse raamistiku abil luuakse väliskulude sisestamise kaudu soodsad tingimused rahastamiseks ja investeringuteks, tagatakse teadusuuringute ja innovatsiooni tegevuskava järjepidevus, hoolitsetakse piirkondade, majandussektorite ja üldsuse õiglase ülemineku eest ning kasutatakse täielikult ära asjaomaste poliitikavaldkondade, sealhulgas ELi eelarve-, tööhõive- ja ühtekuuluvuspoliitikaga seotud võimalused.